

Pardubický kraj

**Koncepce podpory památkové péče
na území Pardubického kraje
na léta 2017 – 2020**

Obsah:

1. Úvod	3
2. Analytická část	3
2.1. Chronologický vývoj památkových objektů na území Pardubického kraje	3
2.2. Památkový fond na území Pardubického kraje	4
2.2.1. Charakteristika a hodnocení památkového fondu	4
2.2.2. Stav památkového fondu	4
2.3. Specifikace problematiky památkové péče	4
2.4. Financování památkové péče	5
2.5. SWOT Analýza	5
2.5.1. Silné stránky	5
2.5.2. Slabé stránky	6
2.5.3. Příležitosti	6
2.5.4. Hrozby	7
3. Návrhová část	7
3.1. Strategické vize a cíle rozvoje podpory památkové péče na území Pardubického kraje	7
3.2. Opatření – aktivity k dosažení specifických cílů Koncepce	8
3.2.1. Aktivní podíl na tvorbě právních norem v oblasti památkové péče	8
3.2.2. Zachování a obnova památkového fondu na území Pardubického kraje	8
3.2.3. Kvalitní a předvídatelná veřejná správa na úseku památkové péče	9
3.2.4. Fondy EU a možnosti jejich využití pro obnovu památkového fondu v kraji	10
3.2.5. Propagace kraje zacílená na jeho kulturní dědictví	11
4. Závěr	12

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Chronologický vývoj památkových objektů na území Pardubického kraje	13
Příloha č. 2: Národní kulturní památky a památkově chráněná území v Pardubickém kraji	19
Příloha č. 3: Druhy nemovitých kulturních památek v Pardubickém kraji	20
Příloha č. 4: Stavební typy památkového fondu v okrese Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí	22
Příloha č. 5: Platné právní normy v oblasti památkové péče na území Padubického kraje	24
Příloha č. 6: Granty, dotace a příspěvky Pardubického kraje v oblasti památkové péče v letech 2002 – 2016	26
Příloha č. 7: Dotační programy využitelné pro obnovu památek (k 01.08.2017)	29
Příloha č. 8: Vyhodnocení dotačních programů MK využitelných pro obnovu památek - rok 2016	31

1. Úvod

V souladu se zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, schválila Rada Pk dne 13. června 2013 *Koncepci podpory státní památkové péče v Pardubickém kraji v letech 2013 – 2016*. Vývoj poznání odborných institucí, změny v technologických možnostech péče o památky a úpravy legislativy si vyžadují odborně-legislativní aktualizaci tohoto koncepčního materiálu, který se stává hlavním pracovním nástrojem podpory státní památkové péče v Pardubickém kraji a vytyčuje základní směry jejího rozvoje na léta 2017 – 2020. Shromažďuje, třídí a následně analyzuje poznatky a data z oblasti památkové péče v Pardubickém kraji. Stanovuje cíle dosažitelné ve vymezeném období a navrhuje přiměřená opatření k jejich naplnění na území Pardubického kraje (dále i kraj ve smyslu území).

Koncepce podpory památkové péče na území Pardubického kraje v letech 2017 – 2020 (dále jen Koncepce) je zpracována na základě následujících norem a dokumentů:

- *zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči*, ve znění pozdějších předpisů (dále jen památkový zákon), ust. § 28a písmeno a), který zní: „Kraj v samostatné působnosti schvaluje koncepci podpory státní památkové péče v kraji v souladu s koncepcí rozvoje státní památkové péče v České republice a po projednání s Ministerstvem kultury“.
- *Státní kulturní politika na léta 2015 – 2020 (s výhledem do roku 2025)*, kterou schválila vláda České republiky dne 15. dubna 2015 usnesením č. 266; zveřejněna na www.mkcr.cz.
- *Koncepce památkové péče v České republice na léta 2017 – 2020*, kterou schválila vláda České republiky dne 9. ledna 2017 usnesením č. 3; zveřejněna na www.mkcr.cz.
- *Koncepce působení Národního památkového ústavu na léta 2016 – 2021*; zveřejněna na www.npu.cz.
- *Programové prohlášení Rady Pardubického kraje na období 2016 – 2020*; zveřejněno na www.pardubickykraj.cz.
- *Koncepce péče o památkový fond v Pardubickém kraji*, autor Ing. arch. Ladislav Svoboda; 2004; zveřejněna na www.pardubickykraj.cz.

Zpracovatel tohoto materiálu, Krajský úřad, odbor kultury, sportu a cestovního ruchu, oddělení kultury a památkové péče, vytvořil koncepci v souladu se zájmy veřejné správy v oblasti státní památkové péče na území Pardubického kraje.

Koncepce se opírá o podrobné znalosti památkového fondu na území kraje, které vycházejí z poznatků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v kraji, Národního památkového ústavu, jakožto odborné organizace státní památkové péče, Ministerstva kultury, dále z informací z odborné literatury či vlastních poznatků a materiálů zpracovaných k dané problematice. V souvislosti s vyhodnocením předešlé Koncepce podpory památkové péče v Pardubickém kraji na období 2013 – 2016 a na základě shrnutí získaných zjištění, vznikl střednědobý koncepční materiál na období do roku 2020, jehož snahou je analyzovat stávající situaci v oblasti památkové péče v kraji, poukázat na pozitiva i negativa oboru a stanovit priority a konkrétní opatření, kterými může Pardubický kraj (dále jen Pk ve smyslu veřejnoprávní korporace) současný stav pozitivně ovlivnit.

Analytická část

2.1. Chronologický vývoj památkových objektů na území Pardubického kraje

Pardubický kraj, tvořený územím čtyř okresů (Chrudimského, Pardubického, Svitavského a Ústeckoorlického), se přes svou relativně malou rozlohu (4 519 km²) pyšní velkým množstvím památek. Tyto se vyskytují jednotlivě, ve stavebních souborech i jako krajinné areály. Po celém území kraje se hojně dochovala jak světská, tak církevní architektura. Četné jsou rovněž unikátní památky lidového stavitelství. Jsou zde zastoupeny památky všech období – od pozůstatků pravěkých sídlišť (Hradiště u Českých Lhotic) přes románské (rotunda v České Třebové a kostel v Pařížově), gotické (hrad Kunětická hora), renesanční (zámek v Litomyšli) a barokní (poutní areál v Jeroměřicích u Jevíčka) stavby až po kvalitní příklady architektury 19. a 20. století (Automatické mlýny v Pardubicích). Chronologický vývoj památkových objektů na území kraje je popsán v příloze č. 1.

2.2. Památkový fond na území Pardubického kraje

2.2.1. Charakteristika a hodnocení památkového fondu

Ústřední seznam kulturních památek je veden odbornou organizací státní památkové péče – Národním památkovým ústavem (dále i NPÚ). Výpis z něj je přístupný na internetových stránkách NPÚ v aplikaci *Památkový katalog*.

Jednotlivé charakteristiky nemovitých kulturních památek v kraji jsou seříděny a zařazeny do přehledů s názvy:

- a) Národní kulturní památky a památkově chráněná území v Pardubickém kraji (příloha č. 2).
- b) Druhy nemovitých kulturních památek v Pardubickém kraji (příloha č. 3).
- c) Stavební typy památkového fondu v okrese Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí (příloha č. 4).

Koncepce se věnuje jak nemovitým, tak movitým kulturním památkám. Vzhledem k neukončené reidentifikaci movitých památek v rámci systému *Památkového katalogu* nebylo možno zpracovat do přílohy jejich členění a třídění.

2.2.2. Stav památkového fondu

Stav památkového fondu na území celé republiky i v kraji závisí na pravidelné průběžné údržbě a množství finančních prostředků, které jsou do něj vloženy. Konkrétní technický stav nemovitých památek k roku 2004 je spolu s přehledem těch nejohroženějších a nevyužívaných zachycen v *Koncepci péče o památkový fond v Pardubickém kraji* vypracované Ladislavem Svobodou. V roce 2011 proběhla kompletní aktualizace informací o technickém stavu kulturních památek. Vzhledem ke skutečnosti, že technický stav památek (movitých i nemovitých) podléhá neustálým změnám, vlivem přirozeného stárnutí či provedené obnovy, je nutné informace o památkách neustále aktualizovat.

Technický stav kulturních památek byl ve spolupráci s pracovníky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a krajského úřadu monitorován do konce roku 2015 internetovou aplikací *Památky Pardubického kraje*. Od roku 2016 nahradil tuto aplikaci informační systém NPÚ tzv. *Památkový katalog*, který poskytuje veřejné správě i veřejnosti nejúplnější informace o evidenci a stavu památkového fondu v kraji.

Nadále přetrvává absence kompletní evidence movitých kulturních památek v systému *Památkového katalogu* a rovněž skutečnost, že u mnoha nemovitých památek není v katastru nemovitostí zanesený údaj o jejich památkové ochraně.

2.3. Specifikace problematiky památkové péče

Památková péče v podobě zásahů ze strany státní správy do vlastnických práv majitelů nemovitých objektů či movitých věcí byla v určité ucelenější podobě realizována a institucionalizována od 2. poloviny 19. století a jejím základním cílem bylo a je zachování a ochrana hmotného kulturního dědictví pro následující generace. Na veřejný zájem uchování významných hodnot vytvořených na území tohoto státu je pamatováno již v *Listině základních práv a svobod*, a to konkrétně v čl. 35 odst. 3: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.“ Právě míra možného omezení ze strany státu na území České republiky je zakotvena v památkovém zákoně a souvisejících právních předpisech. Péče o památkový fond, jež zahrnuje nemovitou i movitou část kulturního dědictví, představuje ochranu nenahraditelných hodnot, především umělecko-historických, architektonických a urbanistických.

Základní právní normou pro souhrn činností vedoucích k zajištění péče o kulturní památky, které označujeme jako výkon státní památkové péče, je zmíněný památkový zákon. Definuje terminologii státní památkové péče, určuje postup při obnově kulturních památek, proces jejich prohlášení, povinnosti a práva vlastníka kulturní památky, věnuje se problematice archeologie a dalším okruhům výkonu státní památkové péče. Jedná se o právní normu, která zajišťuje veřejný zájem na uchování kulturního dědictví naší země. Další právní normy týkající se památkové péče jsou uvedeny v příloze č. 5.

Předmětem činnosti státní památkové péče je ochrana, zachování a zpřístupnění kulturních památek. Podstatnou hodnotou a charakterizujícím znakem památek spadajících do oblasti zájmu památkové péče je jejich vztah k vlastnímu prostředí.

V souvislosti s reformou veřejné správy v České republice došlo i ke změnám na úrovni výkonu státní památkové péče. Některé kompetence Ministerstva kultury a okresních úřadů byly přeneseny na krajské úřady, které se tak staly kontrolním a metodickým pracovištěm pro obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Ty převzaly největší část výkonu státní památkové péče v prvním stupni. Dochází však k nejednotnosti v řízení památkové péče na jednotlivých obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, jejíž agenda není vždy samostatná, ale často bývá přiřčena k jiné. Dále byly na krajské úřady z Ministerstva kultury přeneseny pravomoci ke správním řízením v prvním stupni k obnově národních kulturních památek, rozhodování o odvolání proti rozhodnutím obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, rozhodování v oblasti archeologických výzkumů, povolování přemístění kulturních památek, sankční pravomoci a další kompetence.

Další oblasti k řešení či možnému zlepšení v rámci výkonu státní památkové péče jsou uvedeny v kapitole 2.5 SWOT analýza.

2.4. Financování památkové péče

O památkový fond, tj. nemovitě a movité kulturní památky, jež jsou součástí kulturního dědictví, je nutné (ve veřejném zájmu) průběžně pečovat a udržovat je v dobrém stavu, což vyžaduje určitý objem finančních prostředků. Při zanedbání průběžné péče dochází k negativním změnám stavebně-technického stavu památek a k ohrožení jejich památkových hodnot. Následná obnova pak vyžaduje vyšší finanční náklady.

Vlastníky památek jsou fyzické a právnické osoby, církve, obce, kraje a stát. Jejich přístup k údržbě a obnově kulturních památek je často velmi odlišný. Ne všichni vlastníci si uvědomují, že existuje zákonná povinnost (ve smyslu § 9 památkového zákona) pečovat o tyto památky z vlastních zdrojů. V případech definovaných v ustanovení § 16 památkového zákona může na zvýšené náklady spojené s obnovou kulturní památky přispět Ministerstvo kultury, kraj či obec. Ministerstvo kultury k tomuto účelu pravidelně vyhlašuje různé dotační programy. Zastupitelstvo Pk každý rok schvaluje ze svého rozpočtu prostředky určené na stavební obnovu a restaurování kulturních památek a drobných objektů památkového charakteru jako programovou dotaci z *Programu na podporu kultury a památkové péče v Pardubickém kraji*. Finanční prostředky jsou poskytovány formou dotace v souladu se zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, a zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, oba ve znění pozdějších předpisů. Přehled čerpání finančních prostředků z rozpočtu Pk v oblasti památkové péče v letech 2002 – 2016 na území kraje je uveden v příloze č. 6.

Stručný popis jednotlivých dotačních programů využitelných pro obnovu památek (k srpnu 2017) je uveden v příloze č. 7 a přehled poskytnutých dotací z programů MK za rok 2016 do území jednotlivých krajů je uveden v příloze č. 8.

2.5. SWOT Analýza

2.5.1. Silné stránky

- a) Početně a pestře zastoupený památkový fond odrážející vývoj kraje v různých formách hmotné kultury.
- b) Národní kulturní památka *Zámek v Litomyšli* – památka zapsaná v seznamu Světového dědictví UNESCO.
- c) Národní kulturní památka *Hřebčín Kladruby nad Labem*, zařazená na indikativní seznam Světového dědictví UNESCO.
- d) Velký počet veřejnosti zpřístupněných hradů a zámků.
- e) Jedinečnost souboru dochovaných památek lidového stavitelství.
- f) Zachovaná tzv. Králická pevnostní oblast a historické objekty v oblasti tzv. Sudet.
- g) Různé typy udržovaných a zpřístupněných technických památek, zejména v oblasti provozu železnice.
- h) Stabilizační efekt využívaných památkově chráněných objektů na služby a zaměstnanost.
- i) Zázemí oboru památkové péče v letité existenci odborných institucí v kraji (muzea, archivy).

- j) Funkční systém orgánů a organizací státní památkové péče.
- k) Multiplikační efekt vkládaných financí Pk při obnově kulturních památek (např. hrad Svojanov; tvrz Bouda).
- l) Atraktivita památkového fondu pro jeho následné využití v cestovním ruchu, prezentaci a propagaci kraje.
- m) Zavedený systém dotačních titulů na obnovu a zachování kulturního dědictví.
- n) Možnost vzdělávání a zvyšování profesní kvalifikace pracovníků oddělení kultury a památkové péče.
- o) Fungující systém metodické činnosti obecním úřadům obcí s rozšířenou působností v oblasti památkové péče.

2.5.2. Slabé stránky

- a) Složitá legislativně právní situace v České republice; lze ji demonstrovat na přehledu právních norem týkajících se výkonu státní památkové péče na území kraje – příloha č. 5.
- b) Nedokončené legislativní změny v oblasti památkové péče (nepřijetí nového památkového zákona) mají mimo jiné za následek, že památky UNESCO nemají jednoznačně vymezenou ochranu v tuzemském právu, v případě památkových rezervací, zón a ochranných pásem se nepředpokládá pravidelné cyklické vyhodnocování změn jejich hodnot a na to navazující podnět k přípravě změn v režimu jejich ochrany.
- c) Nezpracované výsledky reidentifikace památkového fondu – nejistota u rozsahu prohlášených kulturních památek i plošně chráněných území.
- d) Chybějící kvalifikované podklady a komplexní hodnocení památkového fondu pro rozhodování v oblasti památkové péče (stavebně-historické průzkumy, pasporty, odborné studie, ...).
- e) Nedostatek finančních prostředků na zachování a ochranu památkového fondu, existence problémových oblastí, jejichž financování je poddimenzováno nebo vůbec neexistuje, zejména v oblasti přípravy (průzkumy, projektová dokumentace) a realizace obnovy památek (nedostatek zkušených firem resp. řemeslníků); není zajištěno financování tzv. nehrazených záchranných archeologických výzkumů.
- f) Nedostatečná propagace kulturního dědictví a příkladných obnov památkově chráněných objektů.
- g) Absence historické sounáležitosti části obyvatel se svým bydlištěm a regionem (zejména v oblastech bývalých Sudet).
- h) Nejednotný přístup k obnově památek na území státu i kraje (těžko předvídatelné požadavky NPÚ, někdy i v rozporu s metodickými dokumenty v oboru).

2.5.3. Příležitosti

- a) Rostoucí zájem veřejnosti o památkové (historické) objekty.
- b) Aktivita spolků a dalších subjektů zaměřených na ochranu a propagaci kulturního dědictví.
- c) Možnost získání finančních prostředků z fondů EU na obnovu kulturního dědictví (např. Integrovaný regionální operační program).
- d) Podpořit projekty dalších vlastníků památek (např. hřebčín Kladruby nad Labem, zámek Slatiňany a další) s cílem maximálně využít prostředky EU.
- e) Podpora propagace kulturního dědictví jako turistického cíle, včetně využití moderních technologií (např. poutní chrám Panny Marie Pomocnice na Chlumku v Luži, hrad Svojanov, Zámek s opevněním v Pardubicích).
- f) Společná hranice i část historie s Polskem – spolupráce v ekonomické a kulturní oblasti, prezentaci a propagaci.
- g) Propagace kulturního dědictví v rámci cestovního ruchu mezi veřejností v ČR i zahraničí v rámci spolupráce s Destinační společností Východní Čechy.
- h) Možnost Pk aktivně se podílet na tvorbě právních norem a spolupracovat při prosazování zájmů krajů v oblasti památkové péče.
- i) Podpora obnovy nevyužívaných nebo nevhodně využívaných památkově chráněných nemovitostí a jejich zpřístupnění; při opravách kulturních památek podpořit využití tradičních řemesel a technologií.
- j) Potenciál výchovy odborníků se zaměřením na památkovou péči či přidružené obory, včetně spolupráce v oblasti restaurování s Univerzitou Pardubice.

- k) Zásadnější a širší poznání památkového fondu na základě současného stupně vědění; (aktualizace stávající dokumentace včetně vyhodnocení potenciálu historických objektů a území).
- l) Využití potenciálu renesanční perly východních Čech – národní kulturní památky zámek s opevněním v Pardubicích k jeho prezentaci, prostřednictvím změn ve využití jednotlivých částí za pomoci prostředků EU a dalších zdrojů.
- m) Oprava a zpřístupnění tvrze Bouda jako součásti čs. pevnostní oblasti, spolupráce s městem Králíky na provozu tvrze Hůrka a zpřístupnění železničních technických památek; dokumentace, oprava a zachování historických objektů v oblasti tzv. Sudet.

2.5.4. Hrozby

- a) Zánik současného využití památek a jejich následné chátrání, např. vylidňování historických center měst v důsledku užívání měšťanských domů ke kancelářským účelům, u lidové architektury změna z trvalého bydlení na rekreační užívání, apod.
- b) Nekoordinovaný rozvoj sídel a umísťování obchodních center do historických jader měst.
- c) Nepříznivý obraz památkové péče ve společnosti, nízká celospolečenská prestiž oboru památková péče.
- d) Neefektivní financování záměrů směřujících k zachování kulturního dědictví.
- e) Laický a neodborný přístup k obnovám kulturních památek.
- f) Absence spolupráce odborníků na úseku veřejné správy v oblasti památkové péče.
- g) Míra hodnověrnosti a právní jistoty zápisů v Ústředním seznamu kulturních památek ČR.
- h) Nelegální provádění archeologických výzkumů za použití detektoru kovů.
- i) Zcizení movitých archeologických nálezů a nelegální obchod s nimi.

Návrhová část

3.1. Strategické vize a cíle rozvoje podpory památkové péče na území Pardubického kraje

Při formulování cílů *Koncepce podpory památkové péče na území Pardubického kraje na léta 2017 – 2020* byla výchozím podkladem uvedena SWOT analýza a konkrétní zkušenosti odborných složek vykonávajících státní správu na úseku památkové péče.

Péče o kulturní dědictví náleží k významným úkolům Pk a patří mezi jeho priority. Rada Pk to deklarovala v *Programovém prohlášení Rady Pardubického kraje 2016 – 2020*, ve kterém navrhla realistická řešení základních potřeb dalšího rozvoje kraje a zlepšení života jeho obyvatel.

Strategickou vizí této Koncepce je podpora efektivního a hospodárného rozvoje péče o památkový fond na území kraje v časovém horizontu do konce roku 2020 a dále vytvoření příznivějších podmínek pro dlouhodobou a komplexní péči o památkový fond v kraji.

S ohledem na šíři vytyčené obecně formulované strategické vize může Pk na jejím naplňování participovat v roli:

- **iniciační** – jako navrhovatel opatření podmiňujících naplnění specifického cíle,
- **koordinační** – jako supervizor procesů a aktivit vedoucích k naplnění specifického cíle,
- **realizační** – jako tvůrce vlastních projektů zaměřených k naplnění specifického cíle.

Na základě zjištěných skutečností a poznatků byly navrženy následující specifické cíle Koncepce:

1. Aktivní podíl na tvorbě právních norem v oblasti památkové péče.
2. Zachování a obnova památkového fondu na území kraje.
3. Kvalitní a předvídatelná veřejná správa na úseku památkové péče.
4. Fondy EU a možnosti jejich využití pro obnovu památkového fondu v kraji.
5. Prezentace a propagace kraje zacílená na jeho kulturní dědictví.

3.2. Opatření – aktivity k dosažení specifických cílů Koncepce

3.2.1. Aktivní podíl na tvorbě právních norem v oblasti památkové péče

Pk se bude aktivně účastnit jednání (Asociace krajů ČR, Ministerstvo kultury) věnovaných hledání řešení v problémových oblastech památkové péče; zúčastní se všech připomínkových řízení právních norem v oblasti památkové péče.

Pk bude spolupracovat s ostatními orgány a organizacemi při prosazování celostátních zájmů při ochraně a nakládání s památkovým fondem.

Nároky na rozpočet Pk:	bez finančních nároků
Předpokládaná participace:	Pk; odborné instituce v kraji, vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	zlepšení ochrany památkového fondu; zlepšení výkonu státní správy na úseku památkové péče.

3.2.2. Zachování a obnova památkového fondu na území Pardubického kraje

a) Dotační program

Podpora zachování a obnovy hmotného kulturního dědictví na území kraje formou dotačního programu každoročně vyhlašovaného Radou Pk. Z vyhodnocení celého předešlého období, ve kterém byl program administrován, vyplynulo, že o program byl mezi vlastníky kulturních památek i drobných objektů památkového charakteru masivní zájem a jejich požadavky několikanásobně převyšovaly finanční prostředky vkládané z rozpočtu kraje do tohoto programu.

Maximální alokovaná částka v programu byla v roce 2009 a činila 22,8 mil. Kč. Následně došlo v důsledku nepříznivé ekonomické situace k razantnímu snížení prostředků v dotačním programu na částku pouhých 5,4 mil. Kč. S ohledem na zlepšení ekonomických možností Pk se od roku 2014 postupně navyšuje objem finančních prostředků v dotačním programu. Celková, vlastníky kulturních památek požadovaná částka, se každoročně pohybuje kolem 30 mil. Kč.

Dotační program Pk v oblasti památkové péče bude rozšířen na vlastníky nemovitostí, které nejsou kulturními památkami, ale nacházejí se na plošně památkově chráněném území.

Nároky na rozpočet Pk:	2017 14,2 mil. Kč (v rozpočtu Pk)
	2018 min. 20 mil. Kč (dle rozpočtových možností Pk)
	2019 min. 20 mil. Kč (dle rozpočtových možností Pk)
	2020 min. 20 mil. Kč (dle rozpočtových možností Pk)
Předpokládaná participace:	Pk, vlastníci kulturních památek a objektů památkového charakteru; vlastníci nemovitostí, které se nacházejí na plošně památkově chráněném území
Očekávaný přínos:	zlepšení kondice památkového fondu kraje, částečná kompenzace omezeného nakládání se svým majetkem vlastníky kulturních památek, zkvalitnění životního prostředí, podpora podnikání (nejen v oblasti cestovního ruchu), prezentace a propagace kraje.

b) Revitalizace kulturních památek

Cílem Pk bude rozšíření nabídky zpřístupněných objektů, a to v první řadě ve svém vlastnictví. V případě, že se kulturní památky ve vlastnictví Pk, dnes využívané subjekty mimo oblast kultury, stanou pro jejich činnost dále nepotřebné, bude prověřeno, zda by byla možná jejich přeměna na vhodně využitelné objekty.

Pk bude iniciovat a koordinovat přiměřené využití hradů, zámků a tvrzí, které jsou v jeho majetku (hrad Rychmburk, zámek Bystré, zámek Chroustovice, tvrz Bouda), a to především pro turistický ruch a podporu zaměstnanosti. Dále bude napomáhat ostatním vlastníkům nemovitých kulturních památek při zpřístupňování objektů s hodnotným mobiliářem veřejnosti (jako v případě bývalé fary v Křenově). V rámci scelování mobiliárních fondů, převážně z objektů v majetku státu, Pk podpoří aktivity vedoucí k návratu kmenového mobiliáře na hrady a zámky. U památkově hodnotných děl sepulkrální povahy bude kraj podporovat záchranu formou tzv. adopce (model hřbitov v Litomyšli).

Samostatným úkolem bude podpora nominace území *Krajina pro chov kočárových koní v Kladrubech nad Labem* pro zápis na Seznam světového dědictví – UNESCO. Nominovaná krajina zaujímá celé území národní kulturní památky Hřebčín Kladruby nad Labem a dále pak i část území památkové zóny Kladrubské Polabí.

Dále bude Pk doporučovat některé významné kulturní památky na prohlášení za národní kulturní památky (indikativní seznam).

Nároky na rozpočet Pk:	dle řešených případů
Předpokládaná participace:	Pk, příspěvkové organizace zřizované Pk, vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	rozšíření nabídky zpřístupněných objektů pro veřejnost, prezentace kraje, podpora cestovního ruchu, synergický efekt v dané lokalitě – podpora zaměstnanosti.

3.2.3. Kvalitní a předvídatelná veřejná správa na úseku památkové péče

a) Servis informací pro vlastníky kulturních památek při revitalizaci kulturního dědictví v Pardubickém kraji

Aktuální stav kulturních památek v kraji je velmi rozdílný: od památek ve výborné kondici, přes památky v optimálním stavu až po památky zchátralé, příp. ohrožené. Jednou z častých příčin neutěšeného stavu památek je nevhodné využití nebo ztráta využití objektu. V kraji se nacházejí památky, případně jejich soubory, které přišly o svou původní funkci. Cílem Pk je pomoci vlastníkům kulturních památek při hledání cesty k údržbě, obnově i prezentaci kulturního dědictví. Pro možnou participaci při řešení konkrétních případů bude na webových stránkách Pk v sekci Kultura a památková péče přehled informací o právech a povinnostech vlastníků kulturních památek a o možnostech získání finančních prostředků na obnovu památkově chráněných nemovitostí (včetně průběžné aktualizace).

Nároky na rozpočet Pk:	bez finančních nároků
Předpokládaná participace:	Pk; odborné instituce v kraji, vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	zlepšení informovanosti vlastníků památkově chráněných objektů památkového fondu o jejich právech a povinnostech, ekonomické přínosy obecně, zatraktivnění oboru.

b) Zvyšování profesní způsobilosti orgánů státní památkové péče v oblasti odborné ochrany památkového fondu

V rámci metodické činnosti pořádá oddělení kultury a památkové péče každoročně tzv. metodické dny směřující k zajištění jednotného přístupu v rozhodovacích procesech na úseku státní památkové péče v kraji pro zaměstnance obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, kteří zajišťují výkon státní památkové péče na těchto úřadech pro dané správní obvody. Vzhledem ke kladné odezvě účastníků seminářů bude i nadále v dané aktivitě pokračováno. Do programu metodických dnů budou rovněž zařazovány příspěvky odborníků z oblastí odborné péče či ochrany památkového fondu, příp. odborníků na obnovu a restaurování kulturních památek či jejich částí. V součinnosti s vysokými školami a příslušnými odbornými institucemi připraví Pk odborné semináře nebo workshopy, které budou věnovány konkrétním odborným tématům.

Nároky na rozpočet Pk:	25 tis. Kč ročně
Časový horizont:	min. 2x ročně akce zaměřená na odbornou ochranu památkového fondu
Předpokládaná participace:	Pk; obecní úřady obcí s rozšířenou působností v kraji; Ministerstvo kultury; NPÚ; muzea a odborné instituce, příp. restaurátoři a odborníci s praxí obnovy kulturních památek; vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	systematickou činností přispívat k zajištění jednotného přístupu z procesní i odborné stránky při rozhodování orgánů státní správy na úseku památkové péče, odborný profesní růst úředníků.

c) Zvýšení vlivu na samosprávy obcí v zájmu jejich zapojení do obnovy památek

Samosprávy obcí mohou, vzhledem ke svým možnostem pravidelného kontaktu s vlastníky památkových objektů, sehrát důležitou úlohu v péči o kulturní památky. Jejich aktivita se může projevit zejména v preventivním vlivu na jednotlivé majitele a uživatele památek. Dále pak jejich možnost sledování technického stavu památek v jejich správním obvodu může při spolupráci s orgány památkové péče sehrát důležitou ochrannou a preventivní roli. V neposlední řadě mají obce možnost ze svých rozpočtových prostředků podpořit opravy kulturních památek. Pk bude pravidelnými setkáními se zástupci obecních samospráv či při vypisování dotací, kde jedním z hodnotících kritérií bude finanční zapojení rozpočtů obcí do péče o památky a tím motivovat obce k větší aktivitě při ochraně kulturních památek.

Nároky na rozpočet Pk:	10 tis. Kč ročně
Předpokládaná participace:	Pk; obce; příspěvkové organizace Pk v oblasti kultury, odborné paměťové instituce, NPÚ
Očekávaný přínos:	vyšší finanční participace obcí, popularizace památkové péče, zkvalitnění informací pro odbornou i laickou veřejnost (členy obecních samospráv, majitele a uživatele památek).

3.2.4. Fondy EU a možnosti jejich využití pro obnovu památkového fondu v kraji**a) Památky ve vlastnictví Pk**

Pk vlastní jednu národní kulturní památku (Zámek s opevněním v Pardubicích), kterou využívají jeho příspěvkové organizace v oblasti kultury a řadu dalších kulturních památek. V těchto sídlí nebo je využívají různé příspěvkové organizace Pk – kulturní, školské, sociální i na úseku zdravotnictví a dopravy.

V Integrovaném regionálním operačním programu pro období 2014 – 2020 je jedním z témat také podpora zaměřená na zachování, ochranu, propagaci a rozvoj kulturního dědictví.

V současnosti Pk připravuje projekty obnovy pardubického zámku a domů čp. 6 – 8 v Pardubicích – Příhrádce. Dále Pk připravuje projekt na výstavbu nového moderního depozitáře pro Východočeské muzeum v Pardubicích a tzv. archeodepozitáře, určeného především pro uchování archeologických nálezů v souvislosti s výstavbou komunikace D35 na území kraje. Výstavba prvně zmíněného depozitáře souvisí s vystěhováním části depozitářů ze zámku a tím zpřístupnění uvolněných prostor veřejnosti. Oba depozitáře budou situovány do lokality Pardubice, část Ohrazenice.

Nároky na rozpočet Pk:	dle úspěšnosti projektů (povinná finanční spoluúčast)
Předpokládaná participace:	Pk; Regionální rozvojová agentura Pk; Východočeské muzeum v Pardubicích, Východočeská galerie v Pardubicích; NPÚ
Očekávaný přínos:	zlepšení stavu kulturních památek jedinečných pro kraj i ČR; zefektivnění jejich využití (vymístěním depozitářů i některých provozů ze zámku do nových depozitářů) a rozvoj kvality i kvantity nabízených kulturních služeb pro veřejnost; rozvoj cestovního ruchu; uchování movitých archeologických nálezů.

b) Památky ve vlastnictví ostatních subjektů

Pk v minulosti například podpořil úspěšnou obnovu poutního chrámu Panny Marie Pomocnice na Chlumku v Luži a umožnil tak čerpat významnou dotaci z tzv. Norských fondů. Dotace Pk v oblasti památkové péče často slouží příjemcům k uhrazení vlastního podílu při čerpání dotací z programů Ministerstva kultury.

Pro programovací období 2014+ jsou připravovány další projekty obnovy významných kulturních památek v kraji. Pk v případě nedostatku finančních prostředků příjemců projedná poskytnutí dotace z vlastních prostředků tak, aby mohlo dojít k čerpání dotací.

Nároky na rozpočet Pk:	dle žádostí příjemců v případě, že jejich zdroje jsou omezené a neumožní financování spoluúčasti
Předpokládaná participace:	Pk, vlastníci kulturních památek

Očekávaný přínos:	zlepšení stavu kulturních památek jedinečných pro kraj i Českou republiku, zefektivnění jejich využití a rozvoj kvality nabízených kulturních služeb pro veřejnost; rozvoj cestovního ruchu.
-------------------	--

3.2.5. Propagace kraje zacílená na jeho kulturní dědictví

a) Spolupráce Pk se subjekty v oblasti cestovního ruchu

Pk každoročně představuje významné kulturní památky kraje na Pražském hradě na výstavě „Památky mého kraje“. Prostřednictvím Destinační společnosti Východní Čechy Pk prezentuje své území na významných veletrzích cestovního ruchu. Také do budoucna využije tyto i jiné příležitosti a ukáže široké veřejnosti, že kraj má i v oblasti kulturního dědictví co nabídnout.

Pk bude cíleně finančně podporovat obnovu kulturních památek v obcích a místech, které patří mezi turisticky tradiční střediska a poutní místa.

Pk bude spolupracovat a podporovat aktivní přístup soukromých a podnikatelských subjektů, spolků a dalších zájmových skupin při propagaci a prezentaci kulturního dědictví na území kraje.

Nároky na rozpočet Pk:	min. 100 tis. Kč ročně (DSVČ 950 tis. Kč ročně)
Předpokládaná participace:	Pk; odborné paměťové instituce; Destinační společnost Východní Čechy; soukromé a podnikatelské subjekty, občanská sdružení
Očekávaný přínos:	zvýšení atraktivity kulturních památek a jejich prostředí pro rozvoj cestovního ruchu v kraji.

b) Pozitivní příklady památkové péče na území kraje

Cílem tohoto opatření je aktuálně informovat veřejnost o probíhajících či dokončených významných akcích v oblasti památkové péče v kraji.

V minulosti se v kraji realizovalo velké množství úspěšně provedených obnov či revitalizací kulturních památek, avšak jejich popularizace nebyla adekvátní a o pozitivních výsledcích se dovídala pouze malá část veřejnosti. Kladné příklady motivují a pomáhají dalším vlastníkům památek při řešení obdobné problematiky.

K tomuto účelu bude Pk podporovat a oceňovat vítěze soutěže *Stavba roku Pardubického kraje* v kategorii *Obnova nemovitých kulturních památek* a v rámci Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska vítěze soutěže o *Památku roku z Pardubického kraje*. Dále bude Pk nadále udělovat *Cenu za nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových rezervací a zón*.

Nároky na rozpočet Pk:	min. 50 tis. Kč ročně
Předpokládaná participace:	Pk; tisk, rozhlas, televize, sociální sítě; odborné instituce, vysoké a střední školy v kraji; vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	popularizace památkové péče a prezentace kraje; zlepšení vnímání obrazu památkové péče ve společnosti.

c) Propagace a prezentace jednotlivých kulturních památek

Pk bude podporovat prezentaci památkového fondu informacemi o něm samotném, a to prezentací průzkumů, vydáváním tiskovin o památkách a dalšími aktivitami směřujícími k propagaci kulturního dědictví. Toto opatření bude naplňováno vydáváním propagačních materiálů, které budou postihovat území celého kraje, dále pak finanční podporou projektů vedoucích k prezentaci jednotlivých památek, případně jejich souborů v jednotlivých regionech.

Nároky na rozpočet Pk:	min. 100 tis. Kč ročně
Předpokládaná participace:	Pk; příspěvkové organizace v oblasti kultury zřizované Pk; Destinační společnost Východní Čechy; odborné paměťové instituce; vlastníci kulturních památek
Očekávaný přínos:	popularizace památkové péče a prezentace kraje; zkvalitnění informací pro odbornou i laickou veřejnost.

Závěr

Ze zpracované Koncepce vyplývá, že velmi významným faktorem v oblasti podpory státní památkové péče je objem finančních prostředků, které jsou do údržby a obnovy památkového fondu vkládány. Potřeby a žádosti vlastníků památek násobně převyšují možné rozpočtové objemy poskytovatelů. Mnohé památky jsou ohrožené nebo se pohybují na hraně dlouhodobě udržitelného stavu. Problematická se často jeví i příprava a realizace obnovy kulturních památek resp. efektivní a hospodárné využití finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Veřejnost vnímá obor památkové péče spíše negativně, ale prezentaci a zpřístupnění kulturních památek hodnotí naopak velmi pozitivně, o čemž svědčí i zvyšující se počet návštěvníků zpřístupněných památek.

Nemá-li již docházet k nenahraditelným kulturním ztrátám, jeví se do budoucna jako základní úkol hledat zdroje zajištění péče o památky v dostatečném objemu finančních prostředků a jejich efektivní využití. Neméně důležitá je intenzivnější spolupráce se spolky, profesními sdruženími a neziskovými organizacemi, které se na ochraně a zvláště na prezentaci a propagaci památek podílejí a participují. V neposlední řadě je pak nutné posilovat povědomí veřejnosti o smyslu zachování kulturního dědictví dalším generacím a poskytovat odborné i laické veřejnosti maximální množství přehledně seřazených dat a informací.

Věříme, že realizace této Koncepce zajistí významnou podporu vhodné péči o památkový fond a zachování kulturního dědictví v našem kraji a také napomůže měnit postoj veřejnosti k oboru památkové péče jako takovému.

Dokument byl projednán a schválen Radou Pardubického kraje dne 11.09.2017 Usnesením číslo R/610/17.

Příloha č. 1: Chronologický vývoj památkových objektů na území Pardubického kraje

Pardubický kraj je kraj, který leží v samém srdci České republiky a Evropy. Na území kraje se nachází velké množství cenných památkových objektů.

K nejcennějším památkám pravěkého osídlení patří **keltské oppidum na Hradišti u Českých Lhotic**, dvoudílná lokalita s centrální částí o rozloze asi 20 hektarů, k níž přiléhá jedním valem opevněné předhradí o ploše 10 hektarů. Nejvýraznější terénní relikty tu představují trojitý val, dělený dvěma příkopy mezi oběma částmi. Vznik hradiště v nadmořské výšce kolem 450 metrů nebyl zřejmě vyvolán zemědělským využíváním okolní krajiny, ale spíše se uvažuje o tom, že kontrolovalo jednu z odboček známé jantarové stezky; dalším důvodem mohlo být hledání nerostných surovin. Další významnou páteří komunikací, používanou od pravěku byla tzv. Trstěnická stezka, která jako spojnice Čech s Moravou vedla z velké části přes území Pardubického kraje.

V 11. – 13. století, v době budování a konsolidace českého státu, v Pardubickém kraji fungovala dvě významná hradiště, jako opěrné body přemyslovské moci. Byla to Vraclav a Chrudim. Zatímco Chrudim se postupně vyvíjí ve středověké město a jeho mocenský význam přetrvával, Vraclav po vyvraždění Vršovců v roce 1108 postupně ztrácí na významu.

Z románských památek se v kraji zachovalo jen několik později většinou upravovaných tribunových kostelíků, které dokládají soustředění intenzivnějšího osídlení především v jeho západní části; další pak vznikly v pozdně románském období i na Choceňsku a Ústeckoorlicku, ojediněle i na Litomyšlsku, v oblasti kolem Trstěnické stezky. Jižně od Ústí nad Orlicí, v **České Třebové**, se také nachází jediná rotunda v kraji. Významnými památkami by rozhodně byly bezpochyby výstavné chrámy klášterů v Podlažicích a Opatovicích nad Labem či nedostavěná biskupská katedrála v Litomyšli, pokud by ovšem nebyly za husitských válek zcela zničeny.

Nejvýznamnější stavební aktivity období rané gotiky jsou spojeny s královskou kolonizací a restrukturalizací územní správy. Vznikají tak města **Chrudim** na starším hradišti a **Vysoké Mýto** a **Polička** „na zeleném drnu“ a hrad **Svojanov**. Moravský markrabě založil již před polovinou 13. století město **Jevíčko** také se zajímavým půdorysem. Současně nebo v těsném závěsu následovaly i šlechtické kolonizační podniky, jejichž nejvýznamnějším projevem je vznik hradu **Lichnice** v Železných horách, založeného jednou z větví severočeského rodu Ronovců. Zajímavou součástí kolonizace Moravskotřebovska Borešem z Rýzmburka ve 3. čtvrtině 13. století byla soustava často i rozměrných opevněných lokalit. Samotná **Moravská Třebová** jako městské centrum tohoto podniku si pravidelností svého půdorysu nezádává s předními královskými lokacemi. Snad až na počátku 14. století vznikl hrad **Rychmburk** v obci Předhradí u Skutče, který si zachoval pozoruhodně intaktní prostory, zčásti klenuté na střední sloup. Další, původně jen nevelké hrádky **Košumberk**, **Žumberk**, **Strádov** a **Rabštejn** dokládají zdejší oblíbenost hradního typu s plášťovou zdí. Pravděpodobně téhož typu byly i hrady **Lanšperk** a **Cimburk**.

Chrudimské hradby vznikaly již od počátků existence města, těžiště výstavby hradeb ve Vysokém Mýtě a Poličce s vysokými půlkruhovými baštami je kladeno hlavně do 2. třetiny 14. století. Zatímco v **Poličce** se zachoval téměř celistvý hlavní **hradební okruh** vyjma bran, ve **Vysokém Mýtě** naopak stojí dvě charakteristické **dvouvěžové brány**, restaurované v 19. století, a ostatní hradební okruh až na malé zbytky zanikl.

Někdy ve 3. čtvrtině 14. století, nejpozději před rokem 1384, postavil Arnošt z Pardubic, známý jako první pražský arcibiskup, dvoupalácový **vodní hrad v Pardubicích**, jádro dnešního areálu zámku.

Již od 3. čtvrtiny 13. století byl v nedalekých **Sezemích** budován **kostel** později zaniklého ženského cisterciáckého kláštera, dokončovaný v 80. letech 14. století. Tehdy vznikla výtvarně nejcennější severní **kaple sv. Anny** s obkročnou žebrovou klenbou, vybíhající z konzolek s lidskými maskami, blízkými parlérovským hlavičkám na sv. Vítě v Praze.

Od 3. čtvrtiny 14. století byl v **Chrudimi** budován dnešní velkolepý **kostel Nanebevzetí Panny Marie**, a to za účasti pražské dvorské huti (je uváděna účast stavitele *Jana Staňka a syna*). První etapa výstavby tak patří k lineárnímu směru vrcholné gotiky doby Karlovy, dokončení do doby Václava IV. Podobný vývoj má i kostel sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě.

Významnou přestavbou prošel podle Doc. JUDr. Dobroslava Líbala (*bývalý prezident čsl. a posléze českého národního komitétu Mezinárodní rady pro památky a sídla - ICOMOS*) již v poslední čtvrtině 14. století **kostel v Opatovicích nad Labem**: klenba presbytáře přímo navazuje na klenební řešení P. Parléře v svatovítské sakristii a svatováclavské kapli.

Nejcennější z drobnějších sakrálních staveb je **kostel sv. Bartoloměje v Koči**, založený v roce 1397 královnou Žofií a stavěný *J. a P. Lútkovými* z Nového Města pražského. Těmto autorům je někdy připisována i stavba **kostela v Morašicích** u Litomyšle, vročená nástěnnými malbami do roku 1393. Malby vytvořil dvorní malíř litomyšlského biskupa Jana Železného, vyučený v Praze u Mistra Osvalda, pracujícího na sv. Vítu.

Do poslední třetiny 14. století klade D. Líbal vznik dvoupalácového jádra **hradu v Litici nad Orlicí**, vzápětí vybaveného i věží se zajímavým rejstříkem portálů. Unikátním teplovzdušným vytápěním, byl snad již od 14. století vybaven **hrad v Brandýse nad Orlicí**.

Významnými doklady vrcholné gotiky doby Václavovy jsou dvě prostory, dochované z **kláštera augustiniánů-kanovníků v Lanškrouně** v nynějším zámku.

Reakcí na neklidné poměry husitských válek bylo zesilování **hradních opevnění**: vnější pás hradby s půlkruhovými baštami obdržel **Svojanov** a výrazně bylo zesíleno šíjové opevnění hradu **Ohebu**. Vedle podkovovitých, dovnitř otevřených bašt bylo užito vpravdě revolučně tvarované koncové bašty na skalisku nad srázem. Pozoruhodné vnější opevnění s rozmanitými baštami obdržel do roku 1468 i hrad **Litice** a byl vybaven neméně unikátní reliéfní výzdobou brány zřejmě od mistra **oltářní menzy v Klášterci nad Orlicí**.

Zajímavými pozdně gotickými součástmi sakrálních architektur jsou **zvonice v Kamenné Horce** a věž v **Chornicích**.

Z pozdně gotických úprav na hradech je třeba zmínit ještě dostavbu dalšího paláce na již zmíněném hradě **Rychmburku**, opatřeného pavlačí na arkádách a náročně kamenicky zpracovanými portály.

Moravská Třebová byla jedním z míst nástupu nejranější renesance v českých zemích. Od roku 1486 ji vlastnil jeden z nejvýznamnějších moravských šlechticů své doby, Ladislav Velen z Boskovic, který měl velmi blízké vztahy k budínskému královskému dvoru Matyáše Korvína a jeho renesanční kultuře. Z přestavby Velenova sídla, **hradu**, se zachoval zejména portál z roku 1492 ve druhotné poloze a dvojice portrétních reliéfních medailónů. Boskovická Moravská Třebová a pernštejnské Pardubice si pak podle impulzů, vyvolávaných rozsáhlými požáry, předávají žezlo v realizaci rozsáhlých goticko-renesančních přestaveb celého městského organismu. Nejprve vyhořely v roce 1507 **Pardubice** a byly pak stavěny za účasti pernštejnského stavitele *Mistra Pavla* z dílenského okruhu B. Rieda ve zděné podobě, charakteristické jednopatrovými domy s kamennými ostěními a vysokými štíty se záclonovými, namnoze malovanými nikami. V roce 1509 shořela dosud dřevěná Moravská Třebová a byla za podpory Ladislava z Boskovic nově stavěna z cihel a kamene (vnější podobu domů příliš neznáme, snad ji charakterizovala okosená ostění a hlazené pasparty, v interiérech byly i hmotné klenby s archaickými klínovými žebry). V roce 1538 opět vyhořely Pardubice, obnova za vydatné podpory Jana z Pernštejna a za vedení stavitele *Mistra Jiříka z Olomouce* se však již děla v raně renesančním duchu a charakterizovala ji dvoupatrová výstavba s jedinečnými ornamentálními ostěními z pálené hlíny a obloučkové štítové atiky. Hned tři roky nato (1541) opět vyhořela Moravská Třebová a v rámci obnovy vznikají v obměňovaných schématech bohaté síťové klenby vstupních síní s rozmanitě utvářenými konzolkami a někde i svorníky. Na průčelích z této obnovy po četných pozdějších úpravách zůstalo jen několik vstupních portálů se znaky donátorů.

Stranou dramatického vývoje sídelních měst předních renesančních velmožů v kraji jsme zatím ponechali přestavby vlastních sídel Pernštejnů, znamenající také v mnohém zásadní přínos. Vilém z Pernštejna hned po nabytí panství v roce 1491 začal velkolepě přestavovat jak hrad na Kunětické hoře, tak i hrad ve vlastních Pardubicích. Na **Kunětické hoře** byla zahuštěna zástavba obytného jádra, především však byla doplněna vnější pásma opevnění se třemi zemními rondely a dlouhým přístupovým koridorem, několikanásobně přehrazeným branami. **Hrad v Pardubicích**, díky poloze na volném rovinatém terénu, mohl dostat téměř pravidelné obdélné zemní opevnění se **čtyřmi bastiony**, které objalo i hospodářské budovy. Také jádro vlastního hradu bylo doplněno dalšími obytnými křídly a **reprezentativními prostory s malbami** (z nich nejvýznamnější jsou velké figurální kompozice Samson a Dalila a symbolistní Zákon a Milost z roku 1532 v tzv. Vojtěchově sále)

a **kazetovými stropy**. Zevně architekturu doplňovaly nakoso postavené nárožní arkýře a v nádvoří přízemní arkáda. S pokročilejším 16. stoletím získávají úpravy renesanční duch. Z nich vyniká jemně ornamentalizovaný vstupní portál z roku 1529, renesanční arkáda v nádvoří vznikla až po roce 1560 pod vedením císařského stavitele O. Avostalise (v jiné transkripci U. Aostalliho), neboť zámek i celé panství se stalo majetkem komory. Zemní **opevnění** s drobnějšími rondely obdrželo ještě za Viléma z Pernštejna i **město**, s dominantou **Zelené brány** s náročně utvářenou střechou; tentýž dal vystavět, původně jako pohřební kostel Pernštejnů, v letech 1507-1514 i **kostel sv. Bartoloměje**. Zhruba ve stejné době byl **kostel Zvěstování Panny Marie** opatřen při obnově po požáru sklípkovou klenbou presbytáře.

Velké výnosy perštejnských panství, umožňující tyto rozsáhlé stavební podniky, plynuly i z provozování rybníkářství. V souvislosti s ním byla kolem roku 1513 vybudována pozoruhodná vodohospodářská stavba - **Opatovický kanál**, která propojila oblast v labském oblouku mezi Opatovicemi a Přeloučí a stala se hlavním vodním zdrojem pro napájení rybníků v této oblasti.

A byli to opět Pernštejnové, tentokrát Vratislav II. z Pernštejna s manželkou Marií Manriquez de Lara, kteří v letech 1568-1581 nechali přestavět ze zbytků hradu Kostků z Postupic s pestrou minulostí kláštera a sídla biskupství velkolepý vrcholně renesanční **zámek v Litomyšli** s arkádovým nádvořím, členitými štítovými atikami a výraznou lunetovou římsou, cele pokrytý sgrafity. Vedle U. Aostalliho, který zámek dostavěl, se na vedení stavby podstatně podílel i další z tohoto rodu vlášských stavitelů ze Savosa, působícího od poloviny 16. století v Čechách, *Giovanni Battista Aostalli de Sala*. Oba byli císařskými staviteli, pověřenými předními realizacemi v areálu Pražského hradu i na dalších císařských sídlech.

Významná je renesanční přestavba lodi **kostela ve Skutči** ve 2. polovině 16. století, vybavené emporami a sochařsky zpracovanou kazatelnou, nesenou sochou Mojžíše a vybavenou na parapetech reliéfy evangelistů. Rozměrná luteránská modlitebna z doby kolem roku 1577, mající nezvyklou formu trojlodí, v němž jsou boční lodi cele vyplněny tribunami, se po barokních úpravách dochovala v **kostele sv. Michaela archanděla v Králíkách**. Nejuceleněji dochovanou vrcholně renesanční kostelní stavbou je však **hřbitovní kostel sv. Michaela v Poličce**, postavený *Ambrožem Vlachem* kolem r. 1580, opět síňové trojlodí s literátskou kruchtou.

Oproti masivnímu zastoupení **renesančních měšťanských domů v Pardubicích a v Moravské Třebové**, jejichž cenu násobí dochování v homogenních urbanistických celcích, tvoří tato skupina v dalších městech spíše více či méně výrazné jednotlivosti. Z nich upozorníme na **dům čp. 110 U rytířů v Litomyšli** kameníka *Blažka*, který si jeho průčelí po požáru v roce 1546 opatřil originální plastickou dekorací, úzce související s reliéfy na parapetech pardubického zámeckého mostu z r. 1541.

Z vrcholně renesančních měšťanských domů nelze opominout **Mydlářovský dům v Chrudimi** z let 1573-1577, zcela unikátně vybavený vykonzolovanými arkádami s reliéfy na parapetech na uličním průčelí. I ve 2. polovině 16. století pokračoval vývoj klenebního umění moravskotřebovských zedníků - síně z této doby mají síť na klenbě tvořenou originálními vtaženými lištami.

V letech 1581-1582 vznikla budova reprezentativní **radnice** na náměstí v **Lanškrouně** se dvěma kvalitními bosovanými portály s heraldickými reliéfy, jež jsou přímou odezvou hlavního zámeckého portálu v Litomyšli.

Soudobé jsou i unikátní nejstarší příklady lidové architektury v **Cerekvici nad Loučnou** (čp. 11 z r. 1550) a v **Čisté** (čp. 171 z r. 1583) s vysokými roubenými světnicemi a přisazenou dvoupodlažní komorovou částí.

Z manýristických úprav zámeckých objektů je třeba zmínit portál **zámku v Seči** z roku 1610, sochařsky zdobený a tektonicky odlišný od běžné české produkce, rozepjatý do široké kulisy. Snad ještě o něco dříve vznikalo reprezentativní venkovské sídlo Ladislava Veleny ze Žerotína, **zámek v Tatenicích**, jehož arkádové nádvoří se bohužel nezachovalo, interiéry však skrývají klenby s jedinečně bohatou ornamentální štukovou výzdobou. Naopak později, ve 2. desetiletí 17. století, nahradil Velen snad nevýraznou zástavbu v předpolí **moravskotřebovského hradu** ohromujícím předzámčím, jehož mělká křídla mívala původně nádvorní stranu cele vybavenou arkádovými ochozy, v úplnosti pokrytými bosáží. Vstup je zvýrazněn monumentálním věžovitým pavilonem, jehož nádvorní řešení s přepásanými

polosloupy, jakoby nedbajícími na masivní římsy, nemá u nás kromě Matyášovy brány na Pražském hradě obdoby. Proto se uvažuje o účasti *G. M. Filippiho*, architekta Rudolfa II., který po finančním skandálu zmizel z Prahy na Moravu. Stavbu prováděl místní stavitel *G. Motalla z Castasegna*, též zvaný z Bonnamone.

Další významné realizace vznikají po třicetileté válce již v intencích raného baroka. Již v roce 1641 byla na místě kdysi bratrského Nového nebo Horního města v Litomyšli zahájena výstavba areálu **piaristické koleje**, těžiště jeho výstavby však leží až v letech 1716-1730, kdy vznikla podle návrhu *G. B. Alliprandiho* vpravdě mohutná stavba **kostela Nalezení sv. Kříže** s vypjatým hlavním průčelím, flankovaným nakoso postavenými věžemi. Sochařskou výzdobu kostela vytvářel *Jiří František Pacák* (1670-1742), který si po příchodu do Litomyše v r. 1716 osvojil Braunův dramatický styl a od r. 1721 se stává hlavou zdejší Braunovy dílny. V letech 1727-1731 vytvořil **soubor plastik** na náměstí v **Poličce** s vpravdě monumentálním mariánským sousoším a po r. 1735 se přestěhoval do **Moravské Třebové**, kde mj. vytvořil opět vysoce expresivní **sousoší Kalvárie** na Křížovém vrchu. Jeho sochy jsou dramaticky hybné a výrazově účinné, jiskru Braunova vnitřního génia však přece jen postrádají.

Rozměrný sálový prostor **kostela sv. Václava v Letohradě** byl již dříve, po roce 1680, vybaven bohatými ornamentálními i figurálními štukaturami *G. Maderny*.

V letech 1690-1696 nechali jezuité postavit nad městem **Luže** na **Chlumku**, na místě jen o málo starší mariánské poutní kaple, velkolepý barokní **chrám P. Marie**. Stavbu prováděl podle návrhu *P. I. Bayera* již zmiňovaný, původem vlášský architekt, působící v Čechách, *G. B. Alliprandi* (kolem 1665-1720), vyučený u F. Martinelliho ve Vídni, který do české tvorby přinesl francouzské vlivy.

V podobném rekatolizačním duchu byl vystavěn v působivé poloze nad městem **Králíky** v letech 1696-1710 **kostel s klášterem servitů** - služebníků Panny Marie na Hoře Matky Boží.

Jeden z vrcholů výstavby barokních šlechtických sídel představoval monumentální rezidenční **Nový zámek u Lanškrouna**, projektovaný pro Lichtenštejny v roce 1698 italským stavitelem *D. Martinellim* (1650-1718), který přinesl do střední Evropy styl římského klidného baroka. Bohužel se z něj zachovalo pouze torzo.

Torzem, v tomto případě nikdy nedostavěným, zůstal i raně barokní **zámek v Cholticích** (stavitel *Rossi de Luca z Pisy*), plně dokončena však byla jeho osmiboká kaple s pozoruhodnou štukovou a freskovou výzdobou.

Služby pro královéhradecké biskupy přivedly na Chrudimsko architekta *J. B. Santiniho-Aichla* (1677-1723), nejvýznamnějšího představitele vrcholně barokní architektury v Čechách, majícího zcela osobitý a vysoce expresivní styl. Lze mu připisat **kostel sv. Martina ve Chrašticích** u Chrasti a zřejmě i účast na projektech kostelů ve vlastní **Chrasti**, v **Běstvině** a také na vrcholně barokní přestavbě **biskupské rezidence v Chrasti**, zejména jejího čelního křídla.

V letech 1724-1726 byl v izolované poloze nad silným pramenem vystavěn J. Quadronim z Chrudimi podle plánu pražského stavitele *C. A. Canevaleho* **poutní kostel sv. Mikuláše u Vraclavi** s pozoruhodným zvlněným průčelím, sevřeným dvěma věžemi.

Významnou sochařskou prací je monumentální **morový sloup s kašnou** na náměstí v **Chrudimi**, vytvořený v letech 1727-1734 *I. Rohrbachem* a *J. P. Čechpauerem* podle modelu *G. B. Bully* (uváděna i spolupráce *J. Santiniho*).

Nejzdařilejší prací heřmanoměsteckého stavitele *P. Jedličky* je pozdně barokní **kostel sv. Bartoloměje v Heřmanově Městci** z let 1756-61 s působivým, až sochařsky modelovaným průčelím a originálním dekorem. Kvalitní architekturu doplnili významnou freskovou výzdobou *F. X. Palko* a *J. Q. Jahn* (dokončena v roce 1762).

V letech 1773-1778 vznikla čistě rokoková architektura **zámku v Nových Hradech** s přebujelou štukovou a sochařskou výzdobou. Až pedantická přesnost v komponování jeho abstraktně geometrického půdorysného vzorce je zřejmě dílem stavebníka, hraběte *Jana Antonína Harbuvala-Chamaré*, účast pražského architekta *Josefa Jägera* (1722-93; původem tyrolský architekt, nejpozději od roku 1753 činný v Praze) se projevuje zejména v tektonizaci fasád a užití nezbytné balustrové atiky. Areál byl velice působivě zakomponován do svažitého terénu na úpatí strmého kopce.

Teprve v letech 1779-1780 byl ve vrcholně barokním stylu s náznaky rokoka velkolepě dotvořen za Filipa Kinského **zámek v Chroustovicích**. Hmota samotného zámku, modelovaná

pod silným santiniovským vlivem, byla doplněna pomocí nápaditě tvarovaných hospodářských budov o rozlehlý, souměrně komponovaný čestný dvůr a hlavní zámecká osa byla prodloužena ještě alejemi a přísně koncipovaným lesním útvarem Bažantnice. Filip Kinský se však neomezil na tuto realizaci a v duchu nastupujícího romantismu doplnil drobnějšími stavbami i další součásti panství: poblíž hradu **Rychmburka** zřídil **zahradu** s kruhovým klasicistním altánem, u **Uherska osmiboký zámek** či letohrádek Theresienlust s lesním parčíkem, u **Městce** velký **čtvercový háj** s pravidelnou sítí cest, poměrně prostý **lovecký zámek v Čachnově** a konečně **nad Svratouchem lovecký zámek Karlštejn** s redukováným čestným dvorem.

Asi v roce 1784 vytvořil V. *Kramolín* fresky v **kostele v Sezemicích** a později zajímavé žánrové nástěnné malby v hlavním sále **fary ve Svinčanech**.

Významný příklad klasicistní výmalby zámeckých interiérů představuje výzdoba dvou sálů na **zámku v Chrasti** z roku 1798 od A. *Machka*: jeden zdobí rozměrné romantické krajiny s podivuhodnou flórou a faunou, druhý menší obrazy a medailóny s antickými římskými zříceninami a bustami, zcela v módním romantickém duchu.

Klasicismem začíná masivní přechod od roubených konstrukcí, v nichž byla zejména na **Poličsku** vytvořena pozoruhodná regionální forma sevřeného **čtyřkřídlého dvorce** se špýchárkem nad průjezdem (dochované příklady v **Borové a Telecím**), ke zděné výstavbě v městech a na venkově. Přes značnou početnost této produkce se nám z klasicistního období zachovalo jen málo architektonicky výraznějších příkladů. Zřejmě hned na počátku 19. století byl empírově upraven **Winkelburkovský dům** na Kateřinském předměstí v **Chrudimi**, který jen s minimálním odstupem čerpá z tvarosloví snad nejvýznamnějšího empírového zámku u nás, v Kačíně u Kutné Hory. Lidovější a více či méně barokem ovlivněná je **zástavba městeček v Dašicích a Sezemicích**, z dalších míst jmenujme např. **jižní frontu náměstí v Přelouči, čp. 87 v Luži a starou školu v České Třebové**. Podobně i z klasicistní zděné přestavby vesnic lze již jmenovat jen několik výraznějších příkladů z **Bylan** u Chrudimi nebo **Skutče - Lešan**.

Již ve 2. polovině 16. století byl v **Kladruzech nad Labem** založen císařský **hřebčín** se zámkem, obnovený vrcholně barokně po roce 1722 podle návrhu F. M. *Kaňky* (1674-1766). Areál byl ovšem zásadně rozšířen klasicistně s těžištěm ve 20. letech 19. století. Tehdy bylo vytvořeno velkolepé prostředí komponované krajiny, sahající až k **Labským Chřčicím a Selmicím**. Jádrem kompozice je tři kilometry dlouhá osová alej mezi dvory v Kladruzech a Františkovem, na niž navazují další kolmé aleje, vytvářející jednotlivé pastviny. Celek je upraven jako přírodně-krajinářský park s významnými solitérními dřevinami.

Františkem Schmoranzem (1814-1902) byl v polovině 19. století romanticky upraven a rozšiřován **zámek ve Slatiňanech**, který se stal rezidencí rozsáhlého auersperského panství. Těžištěm prací F. Schmoranze však byly četné regotizace kostelů na Chrudimsku i v širším okolí; jeho zásahům neunikly ani rozměrné stavby městských **kostelů v Chrudimi a Vysokém Mýtě**. Jeho původními návrhy jsou **Kuchyňkovský dům v Chrudimi** ve stylu norimberské renesance a **hřebčín ve Slatiňanech**.

Velkolepou stavbou ve stylu české novorenesance se do prostoru náměstí v **Přelouči** zapsal architekt R. *Kříženecký*: **Občanská záložna** vznikla v letech 1890-1901.

Pražský architekt Jan *Vejrych* (1856-1926), přední zastánce dekorativního historismu ve směru wiehlovské české novorenesance, je autorem projektu **chrudimského muzea** (1897-1898) a sousedního **Osvětového domu** (1897-1901, převážně v novobarokním duchu) i **radnice v Pardubicích a Vosáhlovy vily v Dašicích**. Zajímavé stavby na motivy pardubické renesance a národní historie (projevující se i aplikacemi štukových figurálních výjevů od V. *Amorta*) navrhli místní **pardubický** architekt B. *Dvořák*. Aktivně studoval historickou architekturu a i díky jeho dostavbě předsíně s kaplí ke **kostelu sv. Bartoloměje** v letech 1912-1913 nakonec nedošlo k náhradě cenného kostela větším chrámem.

Již o něco dříve bylo po jižní a západní straně historického jádra v **Pardubicích** likvidováno vodní opevnění a došlo k výrazné urbanistické regulaci prostoru se vznikem nového zalomeného náměstí. To pak bylo v letech 1906-1909 do jisté míry opticky předěleno výstavbou secesního **divadla** podle návrhu pražského architekta a profesora *Antonína Bašánka* (1865-1921). Podobně jako u Obecního domu v Praze (projektoval s O. Polívkou v letech 1905-1911) tu vytvořil působivou stavbu se souměrným vstupním průčelím, prakticky oproštěnou od historizujícího dekorativismu, za nějž býval později jako pedagog na Vysoké škole technické mladými architekty kritizován.

Secesi v osobité směsi s folklórem reprezentuje **vila čp. 27** ve Fibichově ulici v **Chrudimi** z roku 1907, již tu zakladatel moderní české architektury **J. Kotěra** (1871-1923) zanechal doklad svého úsilí o hledání nového výrazu.

Ještě dále pokročili v tomto hledání jeho žáci a na území kraje, konkrétně Pardubicka, se soustředilo hned několik významných, vpravdě průkopnických realizací: v letech 1911-1912 byl podle návrhu **Josefa Gočára** postaven **léčebný dům v Bohdanči**, jeden z nejhodnotnějších příkladů českého kubismu, současně stavěl architekt **O. Novotný**, pracující na cestě k téměř bezozdobné architektuře s rezným zdívem a pádnou kompozicí hmot, **sokolovnu a Zemánkův dům v Holicích** a v letech 1921-1923 bylo postaveno v **Pardubicích** **krematorium** podle návrhu **P. Janáka**, jehož plastické, hutné článkování, silně podtržené barvou, ještě vychází z abstrahovaného národního ornamentu.

Neoklasicistní směr moderní architektury ve 20. letech 20. století reprezentují v **Pardubicích** např. budovy **sokolovny** z roku 1923 (**Šantrůček** a **Mendl**), **ředitelství pošt a telegrafu** (1923), **vyšší státní reálné školy** z let 1925-29 a **nájemního domu s pasáží č. p. 60** (1925) od **L. Machoně** (poslední ještě ovlivněný národním slohem) a konečně **průmyslového muzea** z roku 1931 od **K. Řepy**. Tento architekt pak ve 30. letech vytvořil v Pardubicích i několik ryze funkcionalistických staveb, např. **Obchodní dům firmy Kolařík** (1935), **dům Rolnického družstva** (1938) a **Poštovní a telegrafní úřad**. V téže době vznikl (opět na Zeleném předměstí) typický **obchodní dům firmy Baťa** od **F. L. Gahury**.

Již zmiňovaní architekti **A. Mendl** a **V. Šantrůček** z Prahy navrhli také rozměrný objekt divadla, tzv. **Tylova domu v Poličce** z let 1924-1929. Divadlo je pozoruhodnou tradiční stavbou ve stylu klasicizujícího rondokubismu a v tomto stylu vznikly o něco dříve, v letech 1923-1924, jižně od historického jádra Poličky i celé **obytné okrsky** jednotně projektovaných nájemních domů od architekta **V. Flégla** z Prahy.

V roce 1931 vznikla na již zmiňovaném novém náměstí v **Pardubicích** při historickém jádru mohutná budova funkcionalistického **hotelu Grand** s kinem, společenským sálem a restauracemi podle návrhu **Josefa Gočára** (1880-1945), jedné z vůdčích osobností české moderní architektury a urbanismu, profesora Akademie výtvarných umění. Hotel patří svým střídavým útvarem k realizacím, ovlivňovaným již od 20. let v Gočárově tvorbě holandskou architekturou Dudokova směru. Prostorový účinek sálu parabolického průřezu byl bohužel potlačen vestavbami při poslední adaptaci, která zásadně změnila účel celé stavby. Gočár prošel

i obdobím posecesního dekorativismu a obloučkového stylu, jež v Pardubicích reprezentují automatické **Winternitzovy mlýny** z let 1909-1911, upravené ve 20. letech.

Z další meziválečné architektury jmenujme např. **divadlo v Ústí nad Orlicí** od **K. Roškota** s expresivně tvarovanými, v podstatě však funkcionalistickými hmotami, dokončené v roce 1937. Z produkce funkcionalistických **vil** jmenujme alespoň **čp. 483** na Horním Předměstí v **Poličce** od architekta **B. Šmída**, pracující s kontrastem hmot omítaných a provedených v rezném zdívu. Několik zajímavějších staveb proměňujícího se meziválečného stylu vzniklo i na předměstí v **Litomyšli**, jmenujme z nich alespoň tradicionalistickou budovu **gymnázia** s výzdobou ve **stylu art déco** z let 1922-1923 od **A. Ausobského**.

Specifickou památkou vojenské architektury jsou **betonové pevnosti**, součásti československé obranné soustavy proti předpokládanému útoku ze strany Německa, budované ve 2. polovině 30. let 20. století na **Králicku**.

Jednou z mála skutečně hodnotných architektonických realizací z období socialismu je pozdně funkcionalistická budova nového **pardubického nádraží s hotelem**, dokončená v roce 1958 podle projektu **K. Řepy**, **K. Kalvody** a **J. Dandy**.

Příloha č. 2: Národní kulturní památky a památkově chráněná území v Pardubickém kraji

Národní kulturní památky:	Hřebčín Kladruby nad Labem Kostel sv. Bartoloměje v Kočí u Chrudimi Kostel sv. Jakuba Většího v Poličce s rodnou světničkou Bohuslava Martinů Krematorium v Pardubicích Městské divadlo v Ústí nad Orlicí Pietní území Ležáky Pietní území Zámeček v Pardubičkách Radnice v Poličce Usedlost č. p. 171 v Čisté u Litomyšle Usedlost č. p. 16 v Telecí Winternitzovy automatické mlýny v Pardubicích Zámek Litomyšl (UNESCO) Zámek Slatiňany Zámek s opevněním v Pardubicích Zřícenina hradu Kunětická hora
Městské památkové rezervace:	Litomyšl Moravská Třebová Pardubice
Vesnická památková rezervace:	Hlinsko – Betlém
Archeologická památková rezervace:	České Lhotice
Městské památkové zóny:	Brandýs nad Orlicí Bystré Česká Třebová Dašice Heřmanův Městec Chrast u Chrudimi Chrudim Jablonné nad Orlicí Jevíčko Králíky Lanškroun Letohrad Luže Polička Předhradí Svitavy Svobodné Hamry Ústí nad Orlicí Vysoké Mýto Žamberk
Vesnické památkové zóny:	Svobodné Hamry Telecí Vysoká
Krajinná památková zóna:	Kladrubské Polabí Slatiňansko – Slavicko

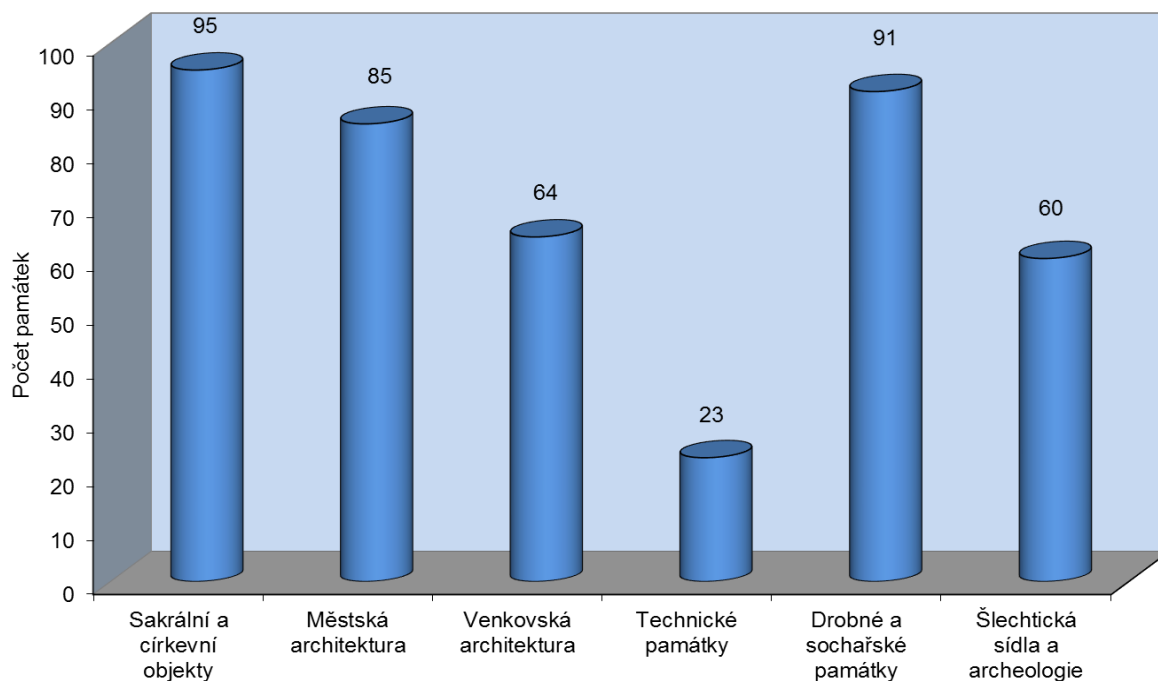
Příloha č. 3: Druhy nemovitých kulturních památek v Pardubickém kraji

okres:	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí nad Orlicí	Pardubický kraj
kaple	9	10	20	22	61
klášter	2	2	2	1	7
kostel, hřbitov	68	48	72	76	264
fara, děkanství	8	9	13	18	48
židovská památka	8	1	1	1	11
Sakrální a církevní objekty celkem:	95	70	108	118	391
obytný dům	64	159	343	87	653
banka	1	5	2	3	11
divadlo, společenský dům, kino	3	1	1	2	7
hotel, lázně, koupaliště	2	2	2	3	9
městské opevnění	1	1	5	1	8
muzeum, knihovna	1	1	2	0	4
nemocnice, lékárna, chudobinec	0	1	3	4	8
úřad, radnice, soud, pošta	7	7	6	10	30
škola, tělocvična, sokolovna	3	10	18	10	41
vila	3	6	6	6	21
Městská architektura celkem:	85	193	388	126	792
dům, statek, usedlost, rychta, pazderna	55	14	80	61	210
stodola	2	7	0	0	9
oplocení	2	0	1	0	3
hospoda, restaurace	3	1	3	5	12
kovárna	1	1	0	1	3
myslivna	0	3	1	1	5
hřebčín	1	1	0	0	2
Venkovská architektura celkem:	64	27	85	68	244
důl	1	0	0	1	2
cihelna, vápenka	2	0	0	0	2
cukrovar, lihovar, pivovar, pekárna	1	1	1	0	3
textilní továrna	0	0	1	0	1
plynárna	0	1	0	1	2
sluneční hodiny	0	0	1	0	1
hasičská zbrojnice	0	0	0	2	2
krematorium	0	1	0	0	1
mandl a bělidlo	0	0	0	1	1
sušárna ovoce	0	0	0	1	1
sýpka, špýchar	0	0	2	7	9
akvadukt	0	2	0	0	2
most	3	7	2	5	17
přehrada	1	0	0	0	1
vodárna, vodojem, studna	3	3	1	2	9
vodní kanál	2	3	0	3	8
vodní mlýn, hamr	8	3	1	5	17
vojenská památka	2	0	0	3	5
železniční památka	0	2	0	3	5
Technické památky celkem:	23	23	8	34	88

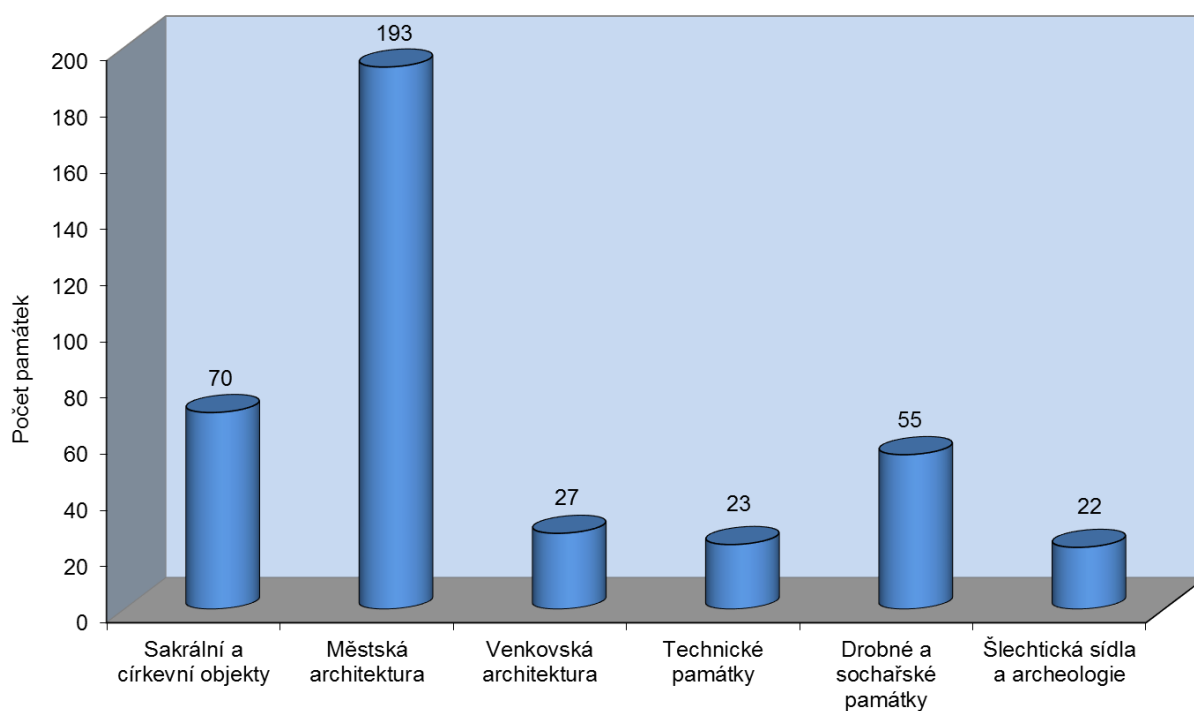
okres:	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí nad Orlicí	Pardubický kraj
boží muka	2	2	4	5	13
brána	0	0	1	1	2
hrobka, hrob	4	0	5	2	11
kašna	4	1	4	4	13
kříž, krucifix	8	4	19	39	70
pomník, památník, pamětní místo a území	17	19	22	9	67
rozcestník, hraniční kámen	1	0	1	0	2
socha, sousoší, sloup, pranýř	52	25	78	115	270
vrata	0	1	0	0	1
zvonice, zvonička	3	3	5	7	18
Drobné a sochařské památky celkem:	91	55	139	182	467
hrad, hrádek, tvrz, zřícenina	20	15	6	7	48
archeologická památka, hradiště, tvrziště	23	1	8	10	42
zámek, park	17	6	8	13	44
Šlechtická sídla a archeologie celkem:	60	22	22	30	134
Celkem:	418	387	768	543	2116

Příloha č. 4: Stavební typy památkového fondu v okrese Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí

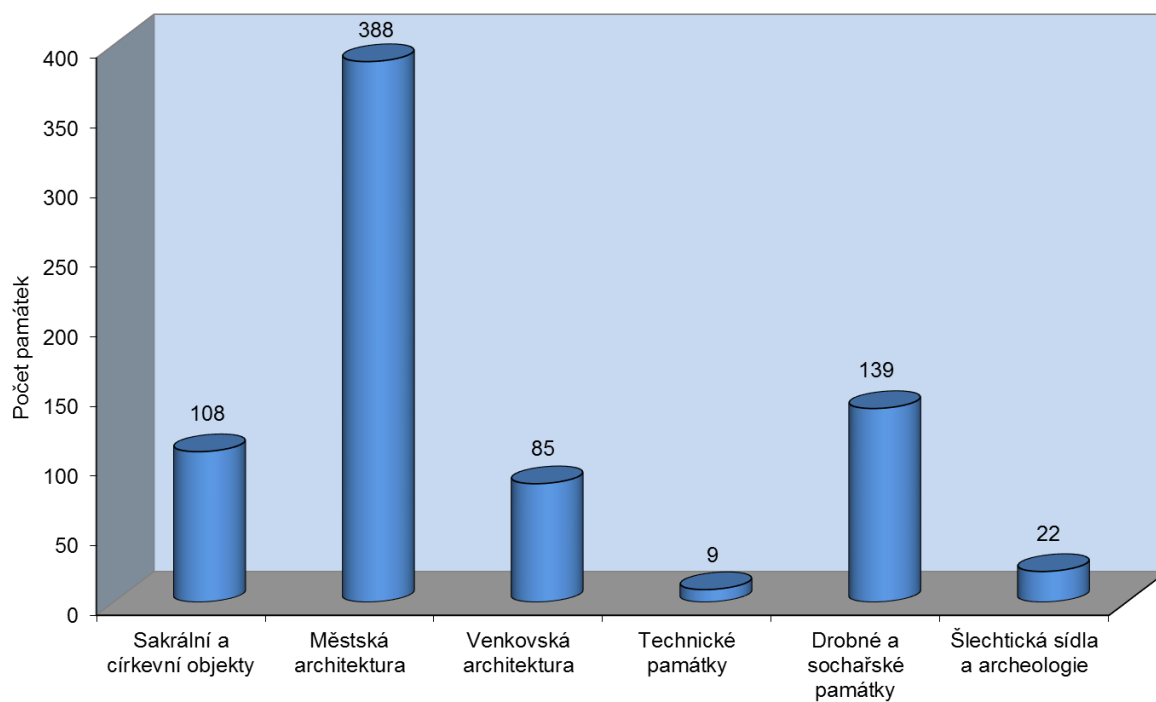
Skladba památkového fondu v okrese Chrudim

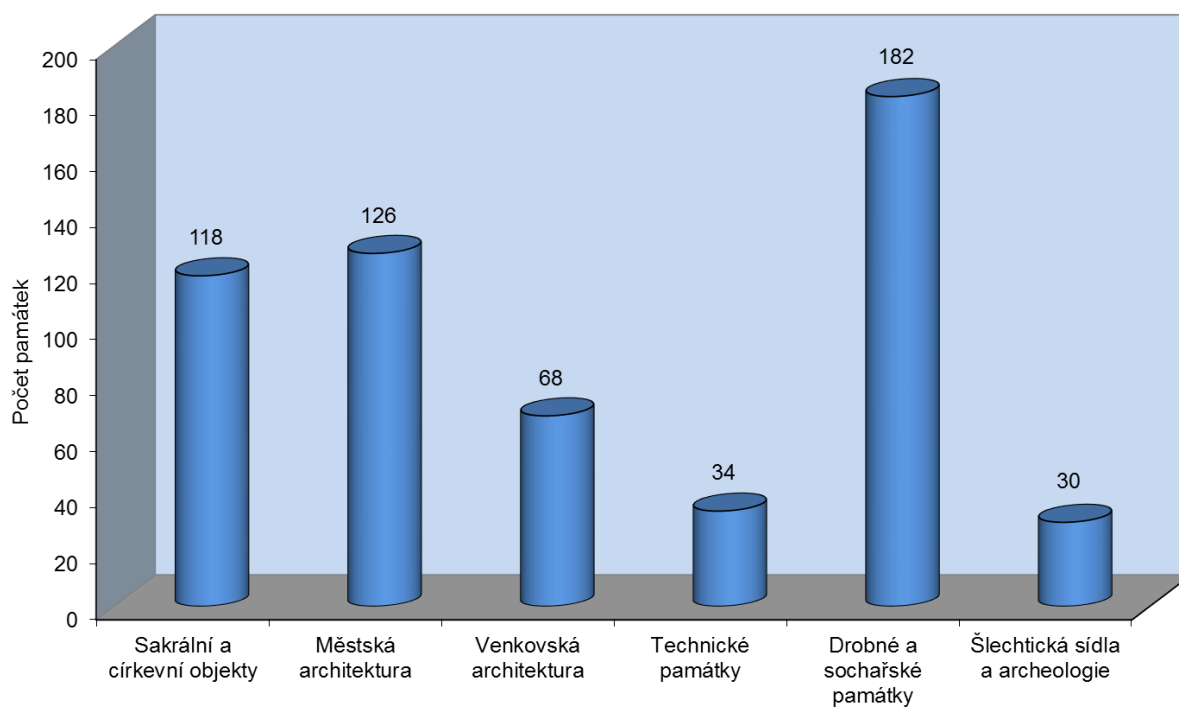
Skladba památkového fondu v okrese Pardubice

Skladba památkového fondu v okrese Svitavy

Skladba památkového fondu v okrese Ústí nad Orlicí

Příloha č. 5: Platné právní normy v oblasti památkové péče na území Pardubického kraje

Zákony a mezinárodní úmluvy

- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb.
- Vyhláška č. 94/1958 Sb., o Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokolu k němu
- Vyhláška č. 15/1980 Sb., o Úmluvě o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 159/1991 Sb., o Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví
- Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (č. 73/2000 Sbírky mezinárodních smluv)
- Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (č. 99/2000 Sbírky mezinárodních smluv)
- Vyhláška MK ČR č. 187/2007 Sb., kterou se stanoví obsah a náležitosti plánu a území s archeologickými nálezy

Normy vztahující se k národním kulturním památkám

- Nařízení vlády č. 262/1995 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 16. 8. 1995
- Nařízení vlády č. 171/1998 Sb., o vymezení některých národních kulturních památek a o změně a doplnění některých právních předpisů, ze dne 3. 6. 1998
- Nařízení vlády č. 147/1999 Sb., o prohlášení a zrušení prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 16. 6. 1999
- Nařízení vlády č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 28. 3. 2001
- Nařízení vlády č. 170/2008 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 28. 4. 2008
- Nařízení vlády č. 50/2010 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 8. 2. 2010
- Nařízení vlády č. 106/2014 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 28. 5. 2014
- Nařízení vlády č. 69/2017 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky, ze dne 20. 2. 2017

Normy vztahující se k památkovým rezervacím a k památkovým zónám

- Nařízení vlády č. 127/1995 Sb., o prohlášení území ucelených částí vybraných měst a obcí s dochovanými soubory lidové architektury za památkové rezervace, ze dne 24. 5. 1995
- Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 16 417/87, o prohlášení historických jader měst a archeologických lokalit za památkové rezervace, ze dne 21. 12. 1987
- Výnos Ministerstva kultury ČSR č. j. 13 603/80, o prohlášení historického jádra města Moravská Třebová za památkovou rezervaci, ze dne 29. 7. 1980
- Vyhláška MK ČR č. 249/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných obcí a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995
- Vyhláška MK ČR č. 413/2004 Sb., o prohlášení území s historickým prostředím ve vybraných obcích a jejich částech za památkové zóny a určení podmínek pro jejich ochranu, ze dne 24. 6. 2004
- Vyhláška MK ČR č. 250/1995 Sb., o prohlášení území historických jader vybraných měst a jejich částí za památkové zóny, ze dne 22. 9. 1995

- Vyhláška MK ČR č. 208/1996 Sb., o prohlášení území vybraných částí krajinných celků za památkové zóny, ze dne 1. 7. 1996
- Vyhláška Východočeského KNV, o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje, ze dne 17. 10. 1990
- Vyhláška MK ČR č. 420/2008 Sb., kterou se stanoví náležitosti a obsah plánu ochrany památkových rezervací a památkových zón.
- Opatření obecné povahy č. 1/2015, o prohlášení části krajinného celku – území Kladrubského Polabí za památkovou zónu.

Příloha č. 6: Granty, dotace a příspěvky Pardubického kraje v oblasti památkové péče v letech 2002 – 2016

rok 2002

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
dotace	3 500 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	3 700 000 Kč
CELKEM	3 500 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	3 700 000 Kč

rok 2003

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
granty	3 203 825 Kč	930 000 Kč	836 175 Kč	4 970 000 Kč
dotace	2 380 000 Kč	420 000 Kč	790 000 Kč	3 590 000 Kč
regenerace	5 134 924 Kč	9 199 499 Kč	2 305 499 Kč	16 639 922 Kč
CELKEM	10 718 749 Kč	10 549 499 Kč	3 931 674 Kč	25 199 922 Kč

rok 2004

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
granty	1 564 998 Kč	625 000 Kč	810 000 Kč	2 999 998 Kč
příspěvky	6 420 000 Kč	946 445 Kč	700 000 Kč	8 066 455 Kč
dotace	3 080 000 Kč	745 000 Kč	375 000 Kč	4 200 000 Kč
regenerace	5 055 999 Kč	11 902 609 Kč	5 063 392 Kč	22 022 000 Kč
CELKEM	16 120 997 Kč	14 219 054 Kč	6 948 392 Kč	37 288 453 Kč

rok 2005

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
granty	1 458 000 Kč	1 070 000 Kč	772 000 Kč	3 300 000 Kč
příspěvky	5 873 000 Kč	772 000 Kč	1 665 000 Kč	8 310 000 Kč
dotace	1 920 000 Kč	145 000 Kč	220 000 Kč	2 285 000 Kč
regenerace	5 938 707 Kč	5 646 293 Kč	3 445 000 Kč	15 030 000 Kč
CELKEM	15 189 707 Kč	7 633 293 Kč	6 102 000 Kč	28 925 000 Kč

rok 2006

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
granty	1 970 000 Kč	310 000 Kč	911 000 Kč	3 191 000 Kč
příspěvky	5 826 000 Kč	940 000 Kč	2 317 000 Kč	9 117 000 Kč
dotace	3 610 000 Kč	1 050 000 Kč	800 000 Kč	5 460 000 Kč
regenerace	5 675 000 Kč	5 346 293 Kč	2 798 707 Kč	13 820 000 Kč
CELKEM	17 115 000 Kč	7 646 293 Kč	6 826 707 Kč	31 588 000 Kč

rok 2007

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
granty	2 540 000 Kč	565 000 Kč	745 000 Kč	3 850 000 Kč
příspěvky	5 557 000 Kč	950 000 Kč	2 363 000 Kč	8 870 000 Kč
dotace	4 890 000 Kč	400 000 Kč	2 368 750 Kč	7 658 750 Kč
CELKEM	12 987 000 Kč	1 915 000 Kč	5 476 750 Kč	20 378 750 Kč

rok 2008

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	1 665 000 Kč	555 000 Kč	1 277 481 Kč	3 497 481 Kč
příspěvky	4 865 000 Kč	1 215 000 Kč	3 770 000 Kč	9 850 000 Kč
dotace	6 330 000 Kč	1 652 000 Kč	690 000 Kč	8 672 000 Kč
CELKEM	12 860 000 Kč	3 422 000 Kč	5 737 481 Kč	22 019 481 Kč

rok 2009

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	1 950 000 Kč	500 000 Kč	1 050 000 Kč	3 500 000 Kč
příspěvky	6 770 000 Kč	875 000 Kč	2 565 000 Kč	10 210 000 Kč
dotace	7 240 000 Kč	1 265 000 Kč	630 000 Kč	9 135 000 Kč
CELKEM	15 960 000 Kč	2 640 000 Kč	4 245 000 Kč	22 845 000 Kč

rok 2010

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	6 230 000 Kč	1 649 000 Kč	1 760 000 Kč	9 639 000 Kč
dotace	780 000 Kč	1 020 000 Kč	300 000 Kč	2 100 000 Kč
CELKEM	7 010 000 Kč	2 669 000 Kč	2 060 000 Kč	11 739 000 Kč

rok 2011

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	6 150 000 Kč	1 930 000 Kč	780 000 Kč	8 860 000 Kč
dotace	1 070 000 Kč	728 000 Kč	202 000 Kč	2 000 000 Kč
CELKEM	7 220 000 Kč	2 658 000 Kč	982 000 Kč	10 860 000 Kč

rok 2012

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	3 355 000 Kč	1 820 000 Kč	1 355 000 Kč	6 530 000 Kč
dotace	258 000 Kč	85 000 Kč	--	308 000 Kč
CELKEM	3 613 000 Kč	2 905 000 Kč	1 355 000 Kč	6 838 000 Kč

rok 2013

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	3 280 000 Kč	1 315 000 Kč	675 000 Kč	5 270 000 Kč
dotace	20 000 Kč	--	124 000 Kč	144 000 Kč
CELKEM	3 300 000 Kč	1 315 000 Kč	799 000 Kč	5 414 000 Kč

rok 2014

	církve	obce	další příjemci	CELKEM
granty	2 955 000 Kč	1 690 000 Kč	705 000 Kč	5 350 000 Kč
dotace	210 000 Kč	15 000 Kč	--	225 000 Kč
CELKEM	3 165 000 Kč	1 705 000 Kč	705 000 Kč	5 575 000 Kč

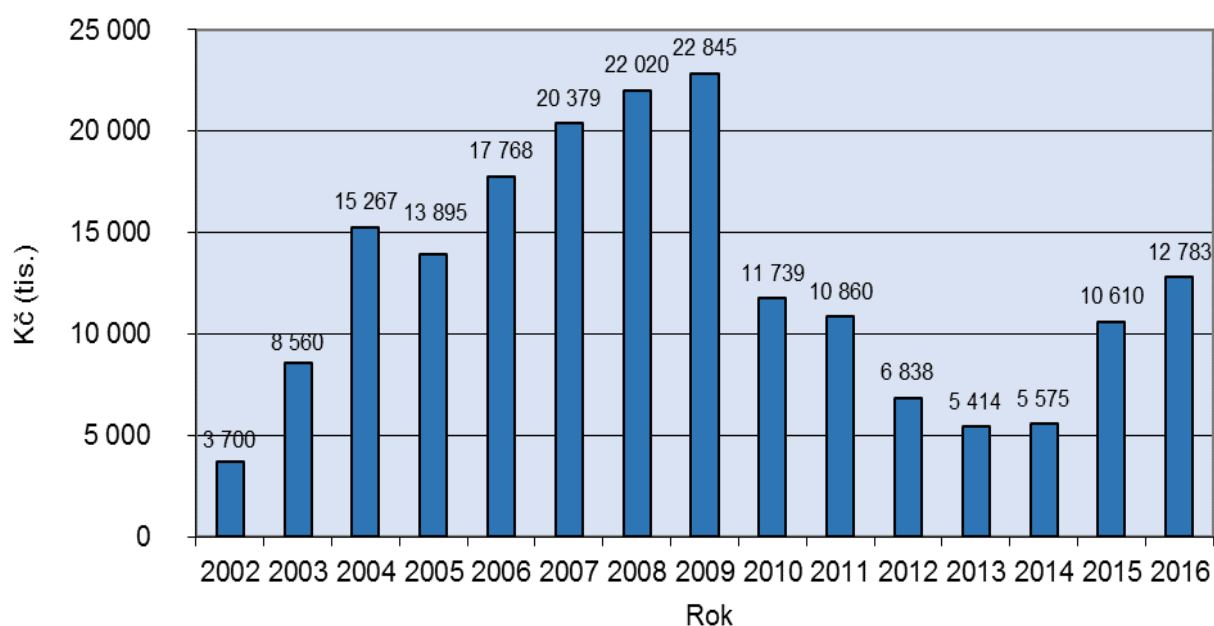
rok 2015

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
dotace	5 411 000 Kč	2 540 000 Kč	1 200 000 Kč	10 610 000 Kč

rok 2016

	církev	obce	další příjemci	CELKEM
dotace	5 441 000 Kč	2 689 000 Kč	4 653 000 Kč	12 783 000 Kč

**Granty, dotace a příspěvky Pardubického kraje v oblasti
památkové péče v letech 2002 - 2016**

Příloha č. 7: Dotační programy využitelné pro obnovu památek (k 01.08.2017)

Programy Ministerstva kultury

- Program záchrany architektonického dědictví (Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj) podle usnesení vlády č. 110/1995 podporuje obnovu a využívání velkých architektonických památek a jejich areálů (hrady, zámky, kláštery, kostely, historické zahrady, fortifikace apod.) na základě projektů záchrany hodnocených podle jejich významu a užitečnosti. Obnova musí mít povahu záchrany existence památky. Důležitá je kontinuita prací a finanční spoluúčast vlastníka.
- Program regenerace městských památkových rezervací a zón (Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj) dle usnesení vlády podporuje komplexní sociální, ekonomickou, ekologickou a kulturní regeneraci těchto památkově chráněných území. Dotace státu na obnovu významných kulturních památek v městských památkových rezervacích a zónách je podmíněna existencí kvalitních územních plánů, realizačních programů regenerace a spoluúčasti města na financování obnovy památek a regeneraci území.
- Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny (Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj) byl založen v roce 1997 a zaměřuje se na zachování a obnovu kulturních památek zejména lidové architektury v dotčených územích (zemědělské usedlosti, chalupy, kapličky, boží muka apod.)
- Havarijní (střešní) program (Ministerstvo kultury) schválil Parlament ČR v roce 1992. Program plní důležitou úlohu pro záchranu a uchování památek ohrožených zejména jejich dlouhodobě zanedbávanou údržbou, především havarijního stavu střechy a staticky narušených nosných konstrukcí.
- Program restaurování movitých kulturních památek (Ministerstvo kultury) byl schválen usnesením vlády č. 426/1997 s cílem napomoci obnově a zachování movitých kulturních památek a jejich souborů bez ohledu na druh jejich vlastnictví. Jedná se o zachování, obnovu, vhodné užívání a prezentaci movitých kulturních památek a jejich souborů, které jsou umístěny na veřejnosti přístupných hradech a zámcích, a dále movitých kulturních památek, jež tvoří vybavení interiérů kostelů.
- Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností je vedena snahou Ministerstva kultury umožnit obcím s rozšířenou působností podílet se na uplatnění detailní znalosti kulturních památek v jejich správních obvodech. Cílem je účinnější péče o ten segment památkového fondu, kde to efektivně a účelně neumožňují jiné programy Ministerstva kultury.
- Programy ISO a EZS (Ministerstvo kultury) reagovala vláda na narůstající trestnou činnost v oblasti movité části kulturního dědictví, a to svým usnesením č. 307/1991, 254/1992, 285/1996 a č. 487/2010, která umožňují rozvíjet ve spolupráci s Policií ČR a Českou biskupskou konferencí Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO), včetně zavádění elektronických zabezpečovacích systémů (EZS).
- Program podpory pro památky UNESCO zřídilo Ministerstvo kultury poprvé v roce 2008. Jeho hlavním cílem je podporovat všestranný rozvoj památek zapsaných na Seznam světového dědictví, které se nacházejí na území ČR. V rámci zásad pro čerpání finančních prostředků z tohoto programu byly vytvořeny tři prioritní oblasti: tvorba management plánů, vědecko-výzkumné aktivity a prezentace, propagace a edukace statků UNESCO.
- Program Kulturní aktivity v památkové péči Ministerstva kultury umožňuje finančně podporovat veřejně prospěšné projekty předložené spolky, popř. dalšími subjekty, jejichž činnost napomáhá k ochraně nemovitého i movitého památkového fondu v ČR a k nejširší popularizaci péče o něj (sborníky, konference, výstavy apod.)

Programy dalších ministerstev

- Program obnovy a rozvoje venkova – Ministerstvo pro místní rozvoj
- Program podpory cestovního ruchu – Ministerstvo pro místní rozvoj
- Program péče o krajinu – Ministerstvo životního prostředí
- Dotace zabezpečení péče o válečné hroby – Ministerstvo obrany

Nadační fondy

- Nadace ČEZ – dotace Podpora regionů je zaměřena na podporu veřejně prospěšných projektů. Předkládané projekty se mohou týkat podpory dětí a mládeže, zdravotnictví, sociální péče, osob s handicapem, vědy, vzdělání, kultury, sportu či životního prostředí.
- Nadace Občanského fóra – nadace se každoročně věnuje dvěma hlavními grantovým programům – Opomíjené památky a Památky a zdraví. Grantové řízení Opomíjené památky je zaměřeno na opravu a záchranu opomíjených a zchátralých památek v České republice, především prostřednictvím občanských iniciativ. V programu Památky a zdraví mohou žádat o grant spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace, nestátní zdravotnická zařízení a církevní právnické osoby poskytující sociální a zdravotní péči, která provozují nebo chtějí provozovat svoji činnost v budovách s charakterem kulturních památek.
- Nadace Via – program Živá komunita podporuje zlepšování veřejného prostoru a mezilidských vztahů v sousedských komunitách a posilování jejich soběstačnosti (např. opravy drobných památek, obnovy krajiny a oživení chátrajících staveb).

Programy EU

- Integrovaný regionální operační program specifický cíl 3.1 – Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví. Připravované projekty jsou zaměřeny na obnovu nejvýznamnějších architektonických památek zvýšení jejich ochrany i zabezpečení, digitalizaci, modernizaci, včetně zajištění vyšší bezpečnosti či bezbariérového přístupu (2014 – 2022).

Další zahraniční dotační programy

- Česko-německý fond budoucnosti: finanční podporu mohou obdržet žadatelé, kteří projekt realizují společně s německým resp. českým partnerem. Fond se zaměřuje na obnovu sakrálních stavebních památek (kostelů, kaplí, synagog, křížových cest, hřbitovů a pomníků).

Příloha č. 8: Vyhodnocení dotačních programů MK využitelných pro obnovu památek - rok 2016

Program záchrany architektonického dědictví		Celkem	215 930 000 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Středočeský	35 880 000	Plzeňský	28 676 000
Ústecký	23 135 000	Karlovarský	21 560 000
Jihočeský	16 774 000	Jihomoravský	15 505 000
Pardubický	14 165 000	Královéhradecký	13 310 000
Vysočina	12 205 000	Praha	7 745 000
Olomoucký	7 695 000	Liberecký	7 100 000
Moravskoslezský	7 430 000	Zlínský	4 750 000

Program havarijní		Celkem	76 059 453 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Středočeský	8 801 000	Liberecký	4 835 000
Jihočeský	8 688 907	Olomoucký	4 334 000
Ústecký	8 456 000	Moravskoslezský	3 979 000
Jihomoravský	8 398 000	Pardubický	3 488 000
Plzeňský	6 506 000	Karlovarský	3 125 000
Královéhradecký	5 120 000	Praha	2 696 000
Vysočina	4 961 000	Zlínský	2 671 546

Program regenerace městských pam. rezervací a zón		Celkem	182 679 94 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Vysočina	22 530 000	Pardubický	21 074 000
Jihočeský	19 812 195	Královéhradecký	19 806 902
Středočeský	16 767 843	Plzeňský	6 422 000
Ústecký	13 690 000	Karlovarský	13 933 000
Moravskoslezský	12 587 000	Zlínský	10 541 000
Jihomoravský	9 153 000	Liberecký	6 579 000
Olomoucký	8 569 000	Praha	1 215 000

Program péče o vesnické pam.rezervace, vesnické pam. zóny a krajinné pam. zóny		Celkem	32 000 000 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Jihočeský	6 160 000	Plzeňský	6 729 000
Středočeský	4 426 000	Liberecký	3 170 000
Ústecký	2 680 000	Královéhradecký	1 550 000
Jihomoravský	1 210 000	Olomoucký	1 094 000
Moravskoslezský	1 116 000	Vysočina	1 080 000
Praha	920 000	Karlovarský	840 000
Zlínský	525 000	Pardubický	500 000

Program restaurování movitých kulturních památek		Celkem	23 993 000 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Středočeský	1 812 000	Plzeňský	1 735 000
Ústecký	1 748 000	Karlovarský	1 600 000
Jihočeský	1 819 000	Jihomoravský	1 848 000
Praha	1 828 000	Královéhradecký	1 743 000
Moravskoslezský	1 759 000	Zlínský	1 670 000
Olomoucký	1 668 000	Liberecký	1 610 000
Vysočina	1 563 000	Pardubický	1 590 000

Program podpory obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností		Celkem	146 212 000 Kč
Kraj	Finanční objem v Kč	Kraj	Finanční objem v Kč
Středočeský	19 515 000	Jihočeský	17 681 000
Jihomoravský	16 833 000	Vysočina	13 195 000
Plzeňský	12 785 000	Královéhradecký	12 722 000
Ústecký	12 169 000	Liberecký	9 298 000
Olomoucký	7 909 000	Pardubický	7 242 000
Zlínský	6 630 000	Moravskoslezský	6 188 000
Karlovarský	4 045 000	Praha	1 828 000

Celková částka použitá z dotačních programů MK pro obnovu památek na území Pardubického kraje za rok 2016 byla ve výši **48.059.000 Kč.**